Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 24 АВГУСТ, 1989 ШУ. ★ № 101 (7759). ★ Мах 3 кеп.

КЪАМАН ДЕШАХ ЙОЛЧА КПСС ПЛАТФОРМА ПРОЕКТ ЮВЦАШ

Оаха къоабалъю

Тха коллективо дег тIара къоабалъю «ХIанзарча хьалашкара парте къаман политика» хьакъехьара КПСС платформа проект. Цу тIа белгалдаькхача тайпара, къаман дош Советски Союзе укх тIеххьарча хана геттара ира латт. Цунна тешал ду НКАО, Ферганcки областе, Абхазски АССР-е, кхыча моттигашка тIеххьара хиннача событеша. Цига нах хьахьебераш, къамашта, тайп-тайпарча халкъашта юкъе цIур бехкараш ба перестройкага низ белача, из дIахо дIаяхача шоай доал довра кхераш, хIанзалца леладаь бIеха гIулакхаш леладе аьттув хургбоацилга кхетадеш бола экстремисташ, авантюристаш, кхычар хьакъ даа Iема бюрократаш. Кхетаде йиш йолаш хIама дий, шо кхыча къамех нах да, цудухьа тха республикера дIадаха деза яхилга? Сона ховш долчох, Советий Мехка таханарча дийнахьа цхьаккха территори яц бе-беча къамех бола нах цхьана ца бахаш къа ца хьегаш. Иштта да тха ферма коллективе а. Эрсаша, нохчаша, гIалгIаша, украинцаша, эрмалоша — цхьа барт болаш ду оаха хьа мел дер. Цудухьа толамаш а доах. Масала, паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план 830 тонн йолаш, оаха 979,7 тонн ехкар, хIаьта дулх лийрхIачул 36,8 тонн дукхагIа долаш — 186,8 тонн. Дийнахьен бусн хIара кхоабача Iаттагара 1,2 килограмм дукхагIа шура йоаккх соахка укх хана хинначул.

«Барт болча — беркат соц», оал. Вай мехка къамашта юкъе барт чIоагIбарах тийша хургда перестройка гIулакхаш, СССР экономика чIоагIъяр, долче, наьха хьал-таро тоаяр. Цунна тIабахийтаб Коммунистически парте беррига теркам. Тешал — халкъашта юкъера барт чIоагIбара хьакъехьара КПСС платформа проект.

М. АЛБАКОВА, Сунженски района «Победа» колхоза доярка.

Дег тIара хьаллоац

Саг ше ва ший ираза да. Е дукха безача балхо, е доахача толамаша тоам бу сага. Е бартбола, наха накъабаргбола дезал кхебеш хилча иразе хул цун вахар.

Вайнаха дукха моттигаш нийслу даьна-нанна товра дар дуxьа, шийна ца еза саг йоалаеш а цавезачунга маьре йодаш а. Иштта вIашагIкхийттача дезала барт цхьанкхетац. Шоайла дукхабезаш бар эрсий йоI Тамарен гIалгIай зIамига саг Хьамиди. БIайхача безамо вIашагIтехар цар вахара наькъаш. Гаьнарча Псковера гIалгIай дезала юкъе яха ера Тамара 1963 шера. Дукха шераш да ДзангиевгIар Тамарен Хьамиди цхьана баха.

Цар хьалкхеваьв кхо воI — Рашиди, Муслими, Мустафан. Вахаре шоай моттигаш кораяьй царна. ВоккхагIволча воIо Рашидо зIамига волаш лийрхIар кхоачашхилар. Из Приморски крае эпсар волаш эскаре тIулакх деш ва. Из ший дезалца вах цига. ЗIамагIбола Муслими Мустафан шофералла болх беш, шоай даьца — паьнаца ба бахаш. Тамарен Хьамиди массадолча шерашка уж хьаьнала къахьегаш болча коллективашка сий деш ба. Тамара Сунженски быта цIагIа швея-мотористка я. Хьамид колхозе механик ва.

Цу тайпара интернациональни дезал хила йиш яц, нагахьа санна къамаш шоайла хийра доале, вIаши чугIерте, царна юкъе машар ца хуле. Цу тайпара йирча хIамаш ца хилийтара тIаерзаь я укх денношка араьнна «ХIанзарча хьалашкара парте къаман политика» яха проект. КIоарга а вай общественни вахара ерригa оагIонаш чулоацаш а документ да из. Цудухьа аз дега тIара хьаллоац из.

Л. ТУМГОЕВА, Сунженски района № 3 йолча школа хьехархо.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Шоаш арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара, цун ассортимент шеръяра тIагIертта къовсам лоаттабеча Грозненски кога гIирс беча фабрика болхлоша доккхий декхараш тIанийцад пятилетка диълагIча шера. Чакхбоалаш латт бархI бутт. Долче, миштa кхоачашду цар шоаш денна дош? Укх шера хьалхарча ворхI бетта даьхача производственни хьокхамашка хьежача гуш да цар шоаш тIанийца декхараш толамца кхоачаши тIеххкхоачаши делга. Кога гIирс арахецара ворхI бетта задани 102,4 процент кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа фабрика коллективо арахийцаб 32900 пар кога гIирс. Цу юкъа паччахьалкхен планал тIех арахийцад цо 351 эзар сома маьха халкъа эша товараш.

Экономически реформа хьалашка къахьегача фабрика обувщикаша беттагара беттага дикагIа хулийт шоай технико-экономически хьокхамаш а. ДIабахача ворхI бетта планагIа паччахьалкхенна бе безаш хинна пайда 372 эзар сома маьха болча, цар баьр цхьа миллиони 50 эзари сом мах болаш ба. Из хул планал тIех 678 эзар сома маьха. Къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план 14,2 процент тIеххкхоачашъяьй фабрика коллективо.

Къаьстта дика къа а хьегаш, башха-дика производственни толамаш доаха обувщикаш кIезига бац фабрике. Царех ба тIехдика производственникаш лоархIаш бола мастераш Азнева Лейса, Немирская Зинаида, Абастов Ваха, Курбанов Султан, кхы дуккха бараш а.

Деша дай бац

Республике бахача наха эша цIенош хьалдара йолча гIишлон организацееx эггара йоккхагIен лоархIамегIен ярех цаI я «Чеченингушстрой» гIишлон-монтажни производственни объединенена чуйоагIача домостроительни комбината (ДСК) коллектив. Доккхий декхараш тIаийцадар цо укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Чакхбаьннача ворхI бетта баьча балха итогаша хьахьокхачох цо тIаийца декхараш шоаш тIаийццача бесса каьхата тIа дисад. Уж кхоачаш ца дарал совгIа, комбината болхлой таьнна лоархIабац паччахьалкхен планах а. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара ворхI бетта задани 69 процент мара кхоачашъяьяц цар. Цу хьокхама даькъе тIадиса паччахьалкхен декхараш ши миллиони 653 эзари сома маьха да. ХIаьта шоай низаца цар кхоачаш ца деш дисад цхьа миллиони 392 эзари сома маьха гIишлон-монтажни балхаш.

ЧIоагIа эсала да укх шера ДСК коллектива дерригa технико-экономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта план 69 процент мара кхоачашъяьяц цо. ГIишлон - монтажни балхаш дарга дIабода мах цу юкъа планагIа лаьрхIачул цхьа миллиони 210 эзар дукхагIа хиннаб.

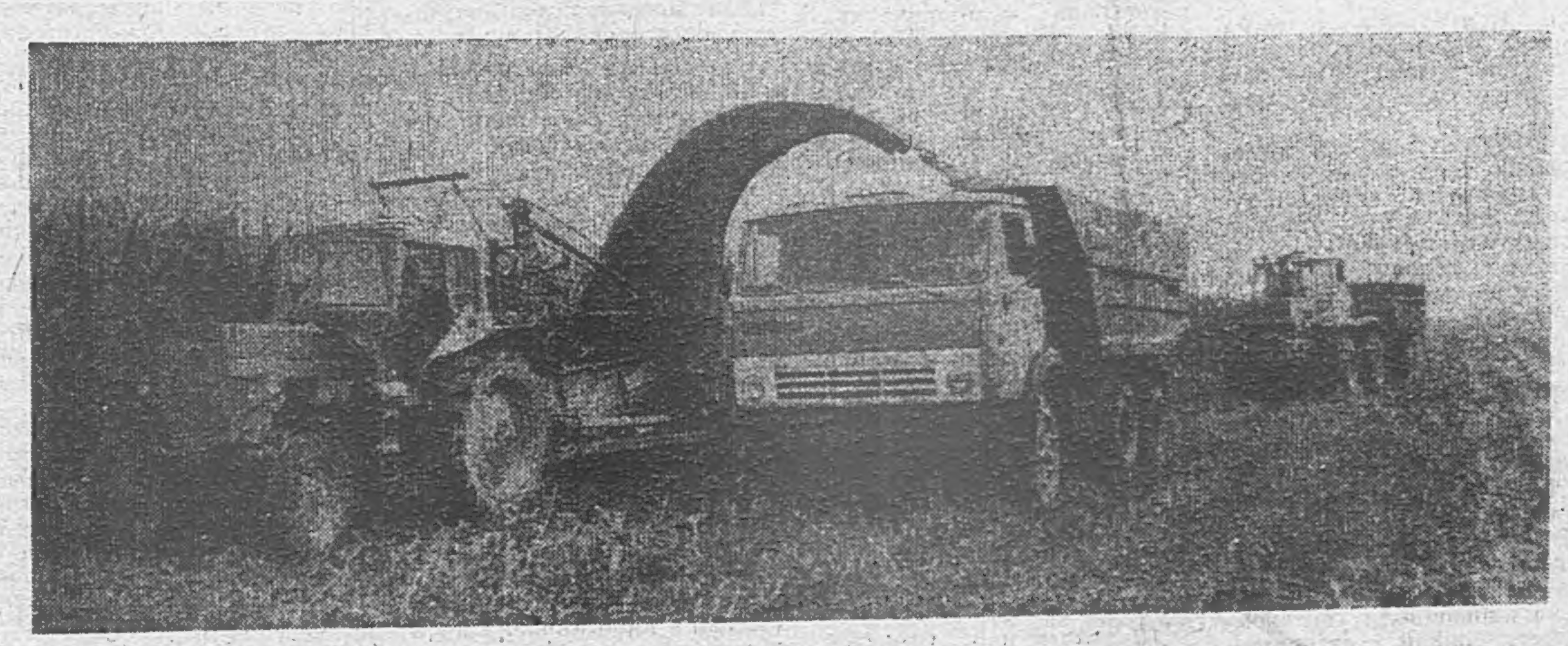

Хьайбаш меца дусаргдац

Шерагара шу массаза доал хьайбай продукци дукхагIа йоаккхаш хьайоагIа Грозненски района «Юбилейный» яха совхоз. Цхьа бутт, квартал дIаяхийтаяц цо паччахьалкхенна шура, дулх дIадалара планаш тIеххкхоачаш ца еш. Масала, ах шера план 370 тонн йолаш, 395 тонн шура дIаелар цу совхоза къахьегамхоша, хIаьта дулх лийрхIар 30 тонн долаш — 40 тонн.

Тоъал дукхагIа я хIара Iаттагара йоаккха шура а. МалагIаш да иштта толаме къахьега новкъостал ду гIулакхаш. Сога хаьттача беркате къахьега цар аьттув боалийташ дар да, керттерча даькъе совхоза кулгалхоша, специалисташа, болхлоша хьайбашта шортта гIожен, мошеи, концентрированни доакъараш хургдола гIулакхаш вIаштIехьдоахаш хилар.

АрендагIа къахьегаш ба доакъар Iалашдеш бола болхлой. Уж юкъебоагIача мехотряда кулгалдеш ва Ибиев Идрис. Цун механизатораша Iана лаьрхIа дар кийчдарал совгIа, детташи чуоттадаь дулха кхоабаши долча доахана хадданза мoша доакъар лоаттаду.

— Доакъар кийчдара балхаш шийжханнахьа чакхдахара тIахьожам лоаттабу тха специалисташа, — йоах совхоза директора Магомадов Хьамида. — Доакъар дика, маьшша ца хилча паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара планаши тIанийца декхараши кхоачашдарах дувца а дезац.

Интенсивни технологех хьалкхеярах геттара дика хьийкъай укх шера доакъара дIайийна хинна культураш. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтад хIанзле 500 тонн йол кийчъе. Укх деношка 200 гектара тIа силоса кхеяь хьажкIаш хьакха йолаяьй совхозе. Из тайпа доакъар планагIа 2600 тонн Iалашде дезаш да. ХIанз хIара гектара тIара боаллача хьувкъамо хьахьокх, силос 4500 тоннал кIезигагIа йоацаш кийчъе вIаштIехьдаргдолга.

Доакъар лоаттадераштеи хьайбаш леладераштеи юкъе цхьа барт ба. Доакъар шортта хиларга хьежжа мара шура а дулх а дукха хургдоацилга дика кхетаду цар. Цудухьа шоаш доакъарца Iалашбечарна раьза ба укхазара хьайбаш леладераш.

Доакъар Iалашдеш боахкачарех цхьа саг вац балха норма кхоачаш ца еш. Царна юкъе яьржача яхье хьалха боагIа комбайнаша силоса хьажкIаш хьокхаш боахка механизатораш Э. Хатаев, С. Абдулкеримов, силоса кIоага доал деш бола болхлой В. Умхаев, Б. Ибрагимов иштта кIоага чу силос Iотоlаеш воалла бульдозерист Даудрих Николай.

М. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: «Юбилейный» совхозе силоса хьажкIаш чузаш я.

С. СЕРГЕЕВА сурт.

ДОАКЪАР—ЛИЙРХIАЧУЛ ДУКХАГIА

«Шийжханнахьеи, тоъалеи, дикеи доакъар Iалашдара лоархIам кхета а беш, из болх беча наьха моральнии материальнии безам совбаккхара совхоза администраце соцам бу: йол Iалашъяра лаьрххIа звенош вIашагIйохка. Социалистически яхье котало яьккхараш лоархI доакъар кийчдеча къаьстта а дика толамаш даьха звенош.

Йол хьагулъеш, кхай тIара дIакхухьаш, цунах аргIаш деш дийнахьа — 50 тонн из тайпа доакъар кийчделга Iалашдаьча звенона — 200 сом, 30 тонн Iалашъяьчоа — 150 сом дала. Буц хьокхаш боахкараша дийнахьара балха норма 150 процент кхоачашйича 15 сом ахча дала. Доккхийча алапаца даь иштта йоазув тIадола улг да Сунженски района «Ассиновский» совхоза конторе дIачувоаллача хьалтеха. Цул совгIа, цу тIа белгалдаьккха да лоаццача ханеи дикеи доакъар Iалашдарах бригадирашта, доакъар кийчдара вIашагIъеллача цеха начальника, кхыча болхлошта доагIаргдар а.

— ДикагIа болх бе яхаш, тIахьеха безаш бац хIанз нах, — йоах доакъар Iалашдеча цеха начальника Адуев Хьасана. — Коллективни подрядагIа къахьегача парех хIаравар гIерт преми яккхара махулла дукхагIа хьаде. Цул совгIа, доакъар дикагIа хилийтара хадданза йоакхо ю. ХIана аьлча, тIехьара перерасчет еш из во хилча, авансах хIанз телача ахчах цхьа дакъа чусоцаде мег, хIаьта дика хилча кхы тIа а ахча лургда.

Соахка а цул хьалха а хIара бригаде къаьстта кийчдора доакъар. Цудухьа техника ца тоъаш моттиг нийсъелча, из еха конторе аха безаш хулар нах. ЛаьрххIа цех вIашагIъеллачул тIехьагIа кхыча тайпара да гIулакхаш. Доакъар кийчдара балхаш деш хьалхе а мел эшаргья а хьежа, совхозаца расчет а яь техника хьанiццай цехо. Пайда баргболчча тайпара эш-эшача болх байта из дIаоттае йиш йолаш ва хIанз Адуев Хьасан.

Цехе юкъейоагIаш я буц хьакхара, из гулъяра, ферме дIа а кхухьаш аьлах аргIаш дара вIашагIтеха звенош. Уж ерригаш хозрасчетни подрядагIа болх беш а я.

— Селхан аргIаш а даь хьайбаш Iай латтаргдолча моттиге 62 тонн йол дIаоттайир оаха, — дувц Х. Адуева. — Со раьза волаш геттара дика къахьийгар кхай тIара йол ферме хьатIакхухьаш хиннача механизатора Волков Алексея. Норма тIеххкхоачашъярах из юкъевоагIача звенона лургйолча премех дукхагIа дакъа цунна кхоачаргдолаш а да. Иштта дика дIадоладаьд доакъар Iалашдеш боахкачар таханар ди а. Бакъда, бийсан догIа а дийлха йошаяр бахьан долаш, тахан сенажа кIоагашка йоллаш я оаха самардийнахьа аьла хьекха хинна буц. ГIулакх миштад аьлча, хьа а хьекха дийнахьа йокъа а ялийта бийсан догIо йошаяьчул тIехьагIа аьла хьаэцара пайдана хилац буц. Хьагул а яь аргIаш даь дIаоттайича сиха Iаьржлу. ТIехьара эггара дикагIа а кхоалагIча классах мара хилац. Цудухьа ду оаха из иштта. Технологе дIадеххача боарамагIа тIа тух а цхьацца минеральни хIамаш а хьоарцаш иштта кIоага чу еллача баьпах доахана дика дуаш дола доакъар а хьахул.

Дукха ха йоаццаш, дийнахьа йийкха а йолаш бийсан догIа а делхаш хаоттам лаьттача хана хьа мел хьекха буц кIоага чу еллар, ерригa а — 610 тонн хургйолаш. ХIаьта хьайбаш Iангара дахара эшаш яр а яц 550 тонн мара.

Дика вIаштIехьдаьхад доакъар кийчдеш боахкача наьха балха хьалаш. Техника ехача из сиха тоаю Н. Зотова кулгалдеча звенона юкъебоагIача ремонтникаша. Делкъаханен сайрийнеи шозза кхача бахь кхай тIа. Хьаьна а тайп-тайпара а хул из. Цул совгIа, цунах мах бала безаш бац нах. Цу гIулакхна гIайгIа еш совхоза профком я.

Шоашта еча йоакхонга хьежжа къа а хьег наха. Шера план 350 тонн йолаш, хIанзле цар кийчъяьй 460 тонн гаргга. Агрохимлабораторе яьча анализаша хьахьокх хIанзалца кийч мел даь доакъар цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах долга.

— Укх шера санна из дика хинна ха дагаягIац со-на, — йоах шурий ферма заведующе Мачиев Мовле. — Iалашдеш боахначаргара доакъар цун дикалга хьежжа мара аз укх шера хьа ца эцар хургда-кх цу гIулакха Iаткъар.

Шийна укх шера деннача доакъара иштта раьза ва. ший шин веIийца — Iимранацеи Мохьмадацеи арендагIа дулха леладе 96 къона бежан хьайийца къахьегаш вола Табуркаев Шамсудин а.

— Люцерна, хIаьта из 170 гектара тIа я тха, хIанз кхозлагIа хьакха йолаяьй оаха. Раьза да хьувкъама а. ЛийрхIачул 0,8 центнер дукхагIа буц йоал хIанзарчоа хIара гектара тIара, — дувц дIахо Х. Адуева. — Вешта из пхезза хьакха дага да тхо укх шера. Соахка а иштта дир. ЛаьрхIар чакхдаккхара, баьцах хьамукъадаьннача кхай тIа минеральни удобренеш а тайсе цу сахьате хий тоха доладу. КхозлагIен диазлагIен хьекхачох буц кIоагашка а ца йоллаш цунах йол кийчъе хьожаргда тхо. ХIаьта пхезлагIа хьайбашта мошача доакъара чуэцаргья. Цу тайпара, ноябрь бутт хьатIакхаччалца доахана моша из хулийтаргда. Цу гIулакхо аьтто лургба тха цеха ахчан фонд а дикка алсамъяккха.

ПланагIа кхы а кийчъе еза 650 тонн силос ца хилча а хIанзле Iалашдаьча доакъарца рационах кхоабаш хьайбаш хийцца Iангара даха йиш йолаш да. ХIаьта а силос эзар тонн йолла лаьрхIад Адуев Хьасана ший коллективаца. Геттара дика дегIаенай генараша цхьана цу гIулакхна дIайийна хинна хьажкIаш. Цул совгIа, кхы а кIезигагIа яле 250 тонн йол яккха шоай вIаштIехьдаргхиларах тийша ба совхоза доакъар Iалашдераш.

— Тхоай боахама хьайбашта совдаьннар дахьа моттиг корайоагIаргья Iай хийцна а. — йоах Х. Адуева. — Цу хана эца из лехаш лелаш дукха хургба, хIанзарчул кхыметтел шозза дукхагIа мах а телаш.

Тхо цу боахаме хиннача дийнахьа, тIатеIIа шоай хьайбай помещенеш тоаеш боахкар ферма болхлой а. Лоацца аьлча, шоай ерригa таронаш оарцагIъяьха хьайбаш Iангара дахара махулла дикагIа, кийчо е гIерташ боахк хIанз цу совхоза къахьегамхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

Беркате хьувкъам

Ди делкъенга лесташ дар со Назрановски района «Экажевский» совхоза конторе кхаьчача хана. Специалистах саг вацар чухьа. Со ара латташ цхьа ха яьлча хьакхаьчар совхоза директор Галаев Яхьъя. Из волча кабинете долаш аз даьча хаттарашта жоп луш цо аьлар:

— Укх шера 600 гектара тIа «Волжанка» яхача сортах коартолаш кхейир боахаме. Интенсивни технологех, агротехнически дикагIча хана дIайийр оаха уж. Иштта дика доал дарах, хIанз чу ма эцца хьувкъам хьахиннаб тха. Керттердар да, ха а ца йоаеш из сихха, юхе хIама ца юташ чубар. Иштта лоархI оаха.

— Доккхача кхай тIа массехк агрегат йоал коартолаш хьаоахкаш. Дукха болхлой боахк цар хьахоарцаяьраш хьалохьаеш. Уж ба Угурчиев Гамархана кулгалдеча бригадера болхлой. БIаь гектара тIа коартолаш чуэца езаш я бригада. Шоай дийнахьара нормаш тIеххкхоачашъераш а ба укхаза. Масала, Гагиева Люба, Толдиева Фатима, Сакалова Хьава, иштта кхыбараш.

Кхай тIа цар баьча балхага хьож тхо. Ховш а цаховша цар хьа ца эцаш йита коартолий цхьа бурилг кораийнзар тхона.

Цахаддаш хьатIаух кхай тIа автомашинаш. Коартолаш тIаетта яьлча совхоза керттерча хьатта дIаух уж. Тараза тIа эзачул тIехьагIа, царех цхьаяраш цигара Грознерча «Грозплодоовощторге» дIаух. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа цига дIахьу 150 тонн коартолаш. Совхозе йисачарех цхьаяраш дIаоттаю фуна лаьрхIа.

— Бригадаша, звеноша тхо раьза долаш хьувкъаьяьй коартолаш, — йоах совхоза керттерча агронома Яндиев Халата. — ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 14 тонн йоал, шера план 12,5 тонн йолаш. Ерригa оаха чуенараш 1,5 эзар тоннага дIакхоачаш хургья хIанзле.

Ч. МАГОМЕДОВ.

Парторганизацешка —отчеташи хоржамаши

КОММУНИСТ ДЕКХАРИЙЛА ВА...

Ши шу хьалха йолаелар Грозненски швейни объединене коллектив йиззача хозрасчета хьалашка болх бе. Юххьанца хала дар: объединене цехаши филиалаши тишъеннача е лаьрххIа царна хьалъяь йоацача помещенешка дIанийсъяь яр, кхыметтел ремонт а ший ханнахьа еш яцар цига, овсаре болх беш йола керда оборудовани дIаоттае моттиг яцар, лерттIа вIаштIехьдаьхадацар наха эша къахьегама хьалаш, болхлой алапеш лоха дар. ДоговорагIа потребителашта йоагIа продукци хан-ханахьа ца лоаттаярах дукха штрафаш текхар объединене.

Цу халонех кIалхарбовлара объединене къахьегамхоца лаьрхIар изделеш дукхагIа арахеца, цар ассортимент шеръе, кердаяккха. Из дерригa даь даьлар, цунах хьахиннар а холуш хилар. 1988 шера программа кхоачашъяьца Iеш, планал совгIа дикка дукха продукци ара а хийцар, маьхала а яьккхар коллективо. Лакхделар къахьегамхой алапеш, эшшача дIадахийта йиш йолаш ахча хьаIайра объединене а хIара производственни участке а.

Кердача экономически реформа наькъагIа болх барга яьннача объединене коллективана карагIдаьннача толамашта ондда дакъа юкъедихьад раскройнии вышивальнии цехий коллективаша. Планаш тIеххкхоачашъю, кхою средстваш, материалаш, тоадаьд къахьегама хьалаш.

Цу дерригнех а кхыдолча дешаех а дийцар самардийнахьа укхаза хиннача цехови парторганизаце отчетно-хоржама собране. Доклад йир парторганизаце секретара Н. Степановас.

Парторганизаце верригаш а 22 коммунист ва, царех 20 саг юкъарчал доаццаш производстве къахьегаш ва, уж балха лоархIамеча участкашка дIанийсбаь ба. Царех дукхагIбараш овсаре къахьегаш, общественни балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш, шоашкара дика гIулакхаш гойташ, парте боацарашта балха тIехь хьокхам луш хьабоагIа.

Ховш да, хозрасчетага яьннача коллективо болх овсарегIа а дикагIа а бе безилга, хIаьта цун хIара член сакхетам лакха болаш, гIулакхах кхеташ, цIена къахьегаш хила везилга а. Цудухьа собране теркам тIабахийта дийцар коммуниста декхарех, коллективерча цун моттигах, перестройкана юкъе цо хьоча даькъах, цун позицех.

Цунца цхьана белгалдаьхар балха тIехь нийслуш дола кхоачамбоацараш. Масала, къахьегама дисциплина телхаярах, бахьан доацаш балха тIерабувларах цIенхаштта бехктокхаме эзар резакаш Ж. Арсамерзоеви Г. Дурневичи.

ДIаьхдаьи балха кIоаргга анализ еши деце а, коллектива балхацара тайп-тайпара дешаш чулоацаш, парторганизаце декхараш белгалдоахаш дар собране хиннараша даь къамаьлаш.

— Болх беча хана кIезига яь а брак йича, из дош геттара айду вай, бакъда, из брак хургйоацаш де дезачоа цхьаккха оарцагIвалац, профилактика кIезига ю, наха юкъе лерттIа кхетама болх бац. Цу дешашка эггара хьалха хьажа дезараш вай — коммунисташ мадий — аьлар рассекальщика Н. Умаева.

Мастера Т. Фроловас аьлар, бIарчча хьайийцача коллективо план кхоачашъю, ше хьадер дика а брак йоацаш а де гIерт, болх беш я къахьегама коллектива совет, халкъа тIахьожама посташ, ОТК, общественни организацей кхыйола звеньяш, хIаьта а, докладчика белгалдаьккха махиллара, брак, къахьегама дисциплина телхаелга, кхыметтел лечкъораш а цIенденна дIадоалаш дац. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дIадахара дукхагIа уйла тIаерзае еза цехе болх беча коммунисташа, ерригача парторганизаце.

Собране иштта къамаьлаш дир коммунисташа Р. Соловьевас, Т. Селегененкос, объединене парткома секретара А. Гаряева, парте Ленински райкома инструктора Г. Рубана, кхычар. Докладчика хьоахаданза дисача цхьадолча дешашта теркам тIа а бохийташ, партийни организацена хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, перестройка дIадехарашка хьежжа цун болх тоабара наькъаш белгалдаьхар цар.

Цхьабакъда цеха партийни организаце. хIара коммуниста теркама юкъмоттиге даим латта деза цхьадола дешаш кIезига дийцар собране. Докладчика а пренешка къамаьлаш даьраша а талмастта хьоахадир коллективе беча идейно-кхетама балхах дола дешаш, политически экономически дешарах, къамашта юкъерча гIулакхий хьакъехьарча парте хIанзарча политиках, из кердаяккхарах, политически реформах, Советашка хулаш шаш.

Латтача хувцамех дола деКоммунисташа коллективо беча балхацара кхоачамбоацараш чIоагтIа критика еш дувцар, цхьабакъда, объединене, цун парткома адресагIа критика кIезига яр.

Шин цехера коммунисташ вIашагIтохарах партийни организаце состав йоккхагIа хиннай, цудухьа хIанз укхаза партбюро хержар, цун секретаралла юха а Н. П. Степанова хержар.

С. КОТИЕВ.

Оарц дала!

Кий яьккха мара

Доакъар Iалашделга волел «Грозненский» совхоза № 1 йолча отделене. Масала, 19 августе, доакъар кийчдара боккха аьттув хиннача дийнахьа, укхаза кIоага чу еллар 128 тонн силос мара яцар.

ХьажкIаш хьокха кхо комбайн араьяккхаяр кхай тIа. Бакъда, уж ерригаш а дукха ха ялале ехар. Болх ца беш сайцар автомашинаш а.

Дега чIоагIа воацача сага бIаргех хий даргдолаш дар хьажкIий кха. Юкъ-юкъе дагIа гIадамаш ца лаьрхIача, ерригаш а йоархIаш яр хьагуш хиннараш. ВIалла хьажкIаш яцар кха йисте.

Фу деш хиннав-те бIаьстий а ахкан юххье а совхоза керттера агроном Ш. Мицаев? Хьагучох, тIахьожам лоаттабаьбац цо хьажкIаш дIаювш хиннача механизаторашта, хIаьта уж хьатIа ца йоалаш йисача, керда ги дIадера сагота хиннавац. Цудухьа «курача хьажкIашта» когаметта... баIаш хьалихебаьб совхозе.

Хилар со доакъар озача моттиге а, нагахьа санна цох иштта ала йиш яле. Геттара «харцлувш» дар тараз. Цхьан моттиге саца тигацар цун гIоарилго. Дале а, загал санна цунна йисте хайна вагIар цхьа къонах.

Тараз харцлувш хиларах аз шийга аьлча, бIарга ногIар тохханзар цо, согахьа хьахьажа а вашанзар.

— Аз сай даь цIагIара денад мотт хьона ер, — аьлар цо. — Хьакимаша сайга яхар дича ваьннавеций со?

Цу къонахчун цIи йовза гIертар со.

— Фу де воалл хьо са цIерах? — раьза хиланзар из. — Из аз дIаальча тоалургда моттий хьона ер тараз?

Беча балхага хьежжа да-кх совхоза гIулакхаш. Ахка чакхдоалаш латт, хIаьта укхаза, план 22 центнер йолаш, хIара бежана лаьрхIа 10,8 центнер доакъара единица мара Iалашъяьяц. Силос эшачох ах мара яц, кхоачамбоацараш да йол а ча а кийчдеча.

Дукха ха йоаццаш, республика агропромкомбината кулгалхоша цIенхаштта бехк баьб совхоза директора доакъар Iалашдеча цо мелал гойтар бахьан долаш. Хьагучох, лергах а кхийттабац Х. Алхановна из бехк.

М. ГАДАЕВ.

ПРОЕКТ

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Закон

РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

I. Юкъара положенеш

Статья 1. РСФСР халкъа депутаташ харжара лардаш.

РСФСР халкъа депутаташ хоржилга чакхдоаккх цхьанмандатни территориальни а къаман - территориальни а хоржамий округашка гIолла массане дакъа лоацача, цхьатаррарчеи духхьаларчеи харжара бокъон кIийлен тIа, къайлагIа кхаж а тоссаш.

Статья 2. Массане дакъа а лоацаш кхаж тассар.

РСФСР халкъа депутаташ харжар массане дакъа лоацаш да: харжа а хержа хила а бокъо я 18 шу даьннача РСФСР гражданий.

Хьаваьннача моттигаца, социальни а вахара тарон а хьалаца, цIена бесаца а къаманца а, маIа е кхал хиларца, бувца мотт моллагIа хиларца, ди лелабарца е ца лелабарца, хIанз шоаш бахача моттиге яьккхача ханаца, бу болх моллагIа хиларца дувзаденна цхьанна тайпара духхьалара е кхыча бесса доазув оттаде йиш яц РСФСР гражданий хоржамий бокъонна.

Хоржамашка дакъа лацац психически дамогаш болчар а судо хьаькъала чура баьнна лаьрхIараша а, лийца чубоахкараша, хIаьта суда решенегIа низагIа дарба де бахийтараша.

Статья 3. Хоржамаш дара цхьатарра йола бокъо.

РСФСР халкъа депутаташ харжар цхьатарра бокъо йолаш да: хIара хоржама округе гIолла цхьа голос я харжархочун, хоржамашка цхьатарарча бокъонегIа дакъа лоац харжархоша.

Кхалнаьха а маIача наьха а цхьатарра хоржамий бокъонаш я.

Берригача гражданашца цхьана хоржамий бокъонаш йолаш ба тIема гIулакх дераш.

Статья 4. Духхьалара хоржамаш де бокъо хилар.

РСФСР халкъа депутаташ харжар духхьалара да: халкъа депутаташ гражданаша хорж юкъарчал доаццаш.

Статья 5. КъайлагIа кхаж тассар.

РСФСР халкъа депутаташ хоржача кхаж къайлагIа тосс: кхаж тоссарий лоIама тIахьожам лоаттабелга дехк.

Статья 6. Кхыча союзни республикай гражданий хоржамий бокъонаш.

Кхыча союзни республикай гражданий РСФСР територе тIа РСФСР гражданий санна бокъо я хоржамашта юкъе дакъа лаца а РСФСР халкъа депутаталла хержа хила а.

Статья 7. Хоржамий комиссеша хоржамаш дар.

РСФСР халкъа депутаташ харжар Iалашду хоржамий комиссеша, уж вIашагIъехк къахьегама коллективай, общественни организацей, харжархой бахача хулача а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собраней викалех.

Статья 8. РСФСР халкъа депутатий хоржамаш кийчдечен уж чакхдоахачеи гласность хилар.

РСФСР халкъа депутатий хоржамаш хоржамий комиссеша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша кийч а ду, чакх а доах гуччахьеи гласность йолаши.

Хоржамий комиссеша хоам бу гражданашка шоай балхах, хоржамий округаш вIашагIйохкарах, хоржамий комиссей составах, уж йолча моттигах, цар болх беча ханах, харжархой спискаех. Хоржамий комиссеша гражданашка дIайовзийт депутаталла кандидаташта регистраци яра итогаш, регистраци яьча кандидатий биографически даннеш, хIара кандидата тIехьа кхаж тассара результаташи хоржамий итогаши.

Хоржамий комиссей заседанешка, цу даькъе депутаталла кандидаташта регистраци еча, кхаж тоссилга дIадоладалехьа хоржамий яьшкашта пломбаш оттаеча е цхьа белгало яь уж дIакъовлача, хоржама участке кхаж тессараш дагарбеча, округе гIолла хоржамий результаташ миштад хьожача а хоржамий юкъара итогаш еча а хила бокъо йолаш ба къахьегама коллективай, общественни организацей, харжархой бахаш болча моттигашкарча а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собраней, окружной хоржамий комиссей, паччахьалкхен Iаьдала органий викалаш, доверенни бола нах, хIаьта иштта кепайоазон, телевидене, радио викалаш. Лакхе белгалбаьча викалий полномочешта тешал деш доагI-доагIа документаш е къахьегама коллектива, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собраней решенеш хила еза. Хоржамаш хулача дийнахьа кхаж тоссача помещенешка е хоржамий комиссей заседанешка викалаш хила ловш хиларах хоам бе боагIа йоагI-йоагIача хоржамий комиссешка, хоржамаш хилалехьа шин денал тIехь а ца беш. Белгалбаь викалаш хоржамий комиссей балха юкъелелхилга дехк.

Хоржамий комиссеша, паччахьалкхен а общественни а органаш, къахьегама коллективаша хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна материалаш тел массови информаце средствашта.

Статья 9. РСФСР халкъа депутаташ харжара кийчо ечен из чакхдоаккхачен гражданаша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша лоаца дакъа.

Къахьегама коллективашка, общественни организацешка, дийнахьа дешар хьехача юкъера лаьрххIача а лакхерча а дешара заведеней дешархойи студентийи коллективашка, харжархой бахаш болчеи бIухой тIема доакъошкеи хулача собранешка, хоржамашта хьалхарча окружной собранешка санна, юкъарчал доацаш РСФСР гражданаша дакъа лоац РСФСР халкъа депутаташ харжара кийчо ечеи из чакхдоаккхачеи.

РСФСР халкъа депутаташ харжара кийчо ечеи хоржамаш чакхдоахачеи хоржамий комиссешкарча шоай викалашка гIолла санна а, юкъарчал доацаш а дакъа лоац къахьегама коллективашеи общественни организацешеи.

Статья 10. РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабара бокъо.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо йолаш я къахьегама коллективаш, общественни организацеш, дийнахьа дешар хьехача юкъерча лаьрххIача а лакхерча а дешара заведеней дешархойи студентийи коллективаш, харжархой бахаш болчеи бIухой тIема доакъошкеи хула собранеш.

Статья 11. РСФСР халкъа депутаташта харжархоша тела наказаш.

Харжархоша шоай депутаташта наказаш тел.

Наказаш телара, царна обобщени яра, царга хьажара, уж кхоачашделга вIаштIехьдаккхара порядок оттаю СССР а РСФСР а законаша.

Статья 12. РСФСР халкъа депутата статус должностной гIулакхаца вIашкайоагIаш ца хиларах.

РСФСР Министрий Совета чубоагIа, РСФСР Министрий Совета Председателагара а автономни республикай Министрий Советий Председателашкара а дIаикхача, РСФСР ведомствай кулгалхой, РСФСР Лакхехьарча Суда Председатель а членаш а, РСФСР Керттера паччахьалкхен арбитр а паччахьалкхен арбитраш а, РСФСР конституционни надзора Комитета Председатель а членаш а цу цхьан ханна РСФСР халкъа депутаташ хила йиш йолаш бац.

Статья 13. РСФСР халкъа депутаташ харжарца ювзаенна расходаш. Хоржамашта материальни Iалашо елга.

РСФСР халкъа депутатий хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна расходаш паччахьалкхен чотагIа ю. Предприятей, учрежденей, организацей, общественни организацей а къаьсткъаьстача гражданий а средстваех пайда эцилга дехк.

Предприятеша, учрежденеша, организацеша хоржамий комиссешта дIалу хоржамашта кийчо яраи уж чакхдахараи эша помещенеш, оборудовани, транспорт.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташа, цар доверенни наха, харжархоша хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна расходаш йиц.

Статья 14. РСФСР халкъа кандидаташ харжара хьакъехьара законодательство толхадарах бола бехктокхам.

Низбара, харцо яра, кхерам тIатувсара е кхыча наькъаца, харжархо хила а РСФСР халкъа депутаталла харжийта а, хоржамашта хьалхара агитаци яра а йола РСФСР гражданина бокъо паргIатта чакхъяккхара духьале ю нах, хIаьта иштта хоржамий документаш тIа харц хIама даь, ховшше а кхаж тессараш харцахьа дагарбаь, кхаж тассара къайле гучаяьккха е укх Законо яхар толхадеш дола кхы хIама даь хоржамий комиссей членаш, паччахьалкхен а общественни а организацей гIулакхаш тIара нах Законо оттадаьча тайпара бехктокхаме оз. Иштта бехктокхаме оз депутаталла кандидатах лаьца харцахьарча сведенешта кепатеха е кхыча наькъаца уж дIайоаржаяь нах.

Депутаталла кандидата ер Закон толхадаь моттиг хилча ше даьр нийса доацилга дIахайт цунга, нагахьа санна шозлагIа а цо нарушени йой, окружной хоржама комиссе яьча представленегIа Центральни хоржама комиссе депутаталла цу кандидата регистраци ярах решени дIалккха йиш я.

Хоржамашта кийчо еча е уж чакхдаьнначул тIехьагIа хоржамех дола законодательство толхадарах хоржамий комиссешка, паччахьалкхен а общественни а органашка кхаьчача заявленешка хьож пхи ди чакхдалалехьа, хIаьта хоржамаш долча дийнахьа кхаьчарашка — цхьаккха хьем ца беш.

II. Хоржамаш де оттадареи хоржамий округаш хьаяреи порядок

Статья 15. РСФСР халкъа депутаташ хоржилга оттадар.

РСФСР халкъа депутаташ хоржилга оттаду РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР халкъа депутатий полномочей ха чакхъяла биъ беттал кIезигагIа йоацаш ха йисача хана.

Хоржамаш хулача денах бола хоам кепайоазон тIа арабоаккх.

Статья 16. Хоржамий округаш вIашагIйохкар.

РСФСР халкъа депутаташ харжара вIашагIйолл 1068 хоржама округ — 900 территориальни а 168 къамантерриториальни а хоржама округ.

Хоржамий округаш вIашагIъехк РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржама комиссе автономни республикай Лакхехьарча Советий е цар Президиумий, халкъа депутатий краевой, областной, Московскии Ленинградскии городской, автономни областий а автономни округай а Советий е цар президиумий представленегIа.

ХIара хоржама округера хорж цаI РСФСР халкъа депутат.

Хоржамий округий списскаш, цар доазонаши окружной хоржамий комиссеш йола моттигаши белгал а йоахаш, Центральни хоржама комиссе кепатох хоржамаш де оттаяьча ханал кхаь беттали ах беттали тIехьа доацаш.

РСФСР халкъа депутаташ харжара йола территориальни хоржамий округаш дукхагIча даькъе цхьатаррарча боараме харжархой юкъе а боагIаш, РСФСР еррига територе тIа вIашагIъехк. Хоржамий округий доазонаш оттадеча хана теркалду РСФСР административно-территориальни дIа-хьа екъар. ХIара хоржамашка хоржамий округашка хила безача харжархой норма РСФСР Лакхехьарча Совето оттаю.

РСФСР халкъа депутаташ харжара йола къаман - территориальни хоржамий 84 округ вIашагIйолл автономни республикай, автономни областий а автономний округий а територеш тIа укх нормагIа: хIара автономни округе 4 округ, хIара автономни областе 2 округ, хIара автономни округе цхьацца округ, хIаьта иштта 84 округ краяшка, областашка (автономни образований йоацаш), городашка Москвеи Ленинградеи.

Автономни округа территорех хул цхьа къаман-территориальни округ.

III. Хоржамий участкаш

Статья 17. Хоржамий участкаш вIашагIйохкар.

Хоржамий округашка гIолла РСФСР халкъа депуташ хоржача кхаж тоссилга чакхдаккхараи голосаш дагарьяраи хоржамий округашка чуйоагIача районий, городий, городашкарча районий территори территориальни а къаман - территориальни а хоржамий округашка халкъа депутаташ харжара юкъара йолча хоржамий участкашка екъ. Хоржамий участкаш иштта вIашагIъехк тIема доакъошка а, доакъош латта моттиг чуйоагIача хоржамий округашта юкъейоагIа уж.

Гаьнарча а тIакхача хала долча а районашка нах болча моттигашка, хIаьта иштта хоржамаш хулача дийнахьа нек деш долча кемаш тIа вIашагIйохка йиш я, уж йолаш йола моттиг кемана приписка яьчча чуйоагIача хоржамий округашта юкъейоагIа хоржамий участкаш. Хоржамий участкаш хьае йиш я полярни станцешка.

Хоржамаш хулача дийнахьа нек деш долча кемаш тIа вIашагIъехка хоржамий участкаш РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий округашта юкъеяхьарах дола дош къестаду кемана приписка яьча окружной хоржамий комиссе. Полярни станцешка вIашагIъехка хоржамий участкаш РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий округашта юкъеяхьарах дола дош къестаду РСФСР Лакхехьарча Совето е цун Президиумо.

Статья 18. Хоржамий участкаш хьаяра порядоки нормеи.

Хоржамий участкаш хьаю районни, городской (района чуйоагIача городашкара дIаиккхача), городашкарча районни халкъа депутатий Советаша е цар президиумаша, окружной хоржамий комиссешца барта а йолаш. Хоржамаш долча дийнахьа нек деш долча кемаш тIа хоржамий участкаш хьаю кемана приписка яь порт йолча моттигерча халкъа депутатий Советаша е цар президиумаша. ТIема доакъошка хоржамий участкаш хьаю моттигерча халкъа депутатий Советаша е цар президиумаша доакъой а воински соединеней командирий представленегIа.

Хоржамий участкаш хьаю хоржамаш хилале шин беттал кIезигагIа йоацача хана. ТIема доакъошка, хIаьта иштта гаьнарча а тIакхача хала долча а районашка нах бахача моттигашка, хоржамаш долча дийнахьа нек деш долча кемаш тIа, полярни станцешка хоржамий участкаш а цу юкъа хьаю, хIаьта къаьсттача хьалашка — хоржамаш хилале пхе денал кIезигагIа йоацача хана.

Хоржамий участкаш вIашагIъехк 20-нел кIезигагIа боацаш а 3000-нел дукхагIа боацаш а харжархой чубоагIаш.

ЙоагIIаш йолча моттигерча халкъа депутатий Совето е цун президиумо хIара хоржамий участка доазонах хоам бу, участкови хоржама комисси а кхаж тосса помещени а мичахьа я белгал а доаккхаш.

IV. Хоржамий комиссеш

Статья 19. Хоржамий комиссей система.

РСФСР халкъа депутаташ хоржилга чакхдаккхара хоржамий комиссеш вIашагIъехк:

РСФСР халкъа депутаташ харжара хоржамий Центральни комисси;

территориальни хоржамий округашкара РСФСР халкъа депутаташ харжара хоржамий окружной комиссеш;

къаман - территориальни хоржамий округашкара РСФСР халкъа депутаташ харжара хоржамий окружной комиссеш;

хоржамий участкови комиссеш.

Статья 20. РСФСР халкъа депутаташ харжара хоржамий Центральни комисси вIашагIйоллар.

РСФСР халкъа депутаташ харжара Центральни хоржамий комисси вIашагIйолл РСФСР Лакхехьарча Совето гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш, автономни республикай Лакхехьарча Советий е цар Президиумий, халкъа депутатий краевой, областной, Московскии Ленинградскии городской, автономни областийи автономни округийи Советий е цар президиумий предложенеш теркал а еш, хоржамаш хилале 4 беттал кIезигагIа йоацача хана, председатель, председатела шин заместитель, комиссе секретари 25 члени чу а воагIаш.

Хоржамий Центральни комиссе полномочей ха — пхи шу.

Статья 21. РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий Центральни комиссе полномочеш.

РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий Центральни комиссе:

1) ер Закон чакхдаккхара РСФСР дерригача доазон тIа тIахьожам а лоаттабу, из цхьатарра чакхдоаккхилга Iалаш а ду; нагахьа эшаш хилча, ер Закон дашхийта РСФСР Лакхехьарча Советага кхайк;

2) хоржамий комиссей балха лостам тел; хоржамий комиссей составе хувцамаш дара порядок къестаю;

3) территориальнии къаман - территориальнии хоржамий округаш вIашагIъехк;

4) хоржамий комиссешта ахчан средстваш дIа-юха екъ; хоржамий комиссеш помещенешца, транспортаца, бувзамаца Iалашъяра тIахьожам а лоаттабу, хоржамашта материально - технически Iалашо яра кхыдолча дешашка а хьеж;

5) РСФСР халкъа депутаташ харжара хоржамий бюллетеней формаш белгалъю, харжархой спискаш, хоржамашта хьалхарча собраней а хоржамий комиссей заседаней а протоколаш, хоржамий кхыдола документаш увттаду, хоржамий яьшкайи хоржамий комиссе печатийи образецаш, хоржамий документаш леладара порядок оттаю;

6) хоржамаш кийчдарцеи чакхдахарцеи дувзаденнача дешаех министерстваша, паччахьалкхен комитеташа, ведомстваша паччахьалкхени общественнии кхыйолча органаша деча хоамашка ладувгI;

7) хержача депутаташта регистраци ю, бIарчча хьайицача республике гIолла хиннача хоржамий итогаш ю, хоржамий итогех бола хоам а РСФСР халкъа депутаталла хержарий список а кепайоазон тIа арайоаккх;

8) РСФСР халкъа депутатий Съезда мандатни комиссега дIалу депутатий полномочешка хьажара хиланза дардгдоаца документаци;

9) хоржамаш юхадарца дувзаденна дешаш къестаду;

10) РСФСР халкъа депутаташ юхабахар вIаштIехьдаккхарца дувзаденна дешаш къестаду;

11) юкъера дIабаьннача депутаташта метта РСФСР халкъа депутаташ хоржилга оттаду, уж хоржамаш чакхдоахилга Iалашду;

12) хоржамий комиссей, хоржамашта хьалхарча окружной собраней решенейи гIулакхийи хьакъехьа ухача заявленешка а жалобашка а хьеж, комиссейи собранейи решенеш дIайоах, уж кхоачашъелга цхьан юкъа соцаду е ду дешаех кхыйола решенеш тIайийю. Хоржамий Центральни комиссе яь решени кхы хувца йиш йолаш яц;

13) укх Законагеи РСФСР кхыча законашцеи йоагIIача тайпара кхыйола полномочеш чакхйоах.

Статья 22. Хоржамий окружной комиссеш вIашагIйохкар.

Хоржамий окружной комисси вIашагIйолл хIара территориальнии къаман-территориальнии хоржамий округе гIолла РСФСР халкъа депуташ харжара хоржамаш хилале кхаь беттал кIезигагIа йоацача хана, 11—15 член юкъе а волаш.

Хоржамий окружной комиссена чубоагIа викалаш могабу къахьегама коллективаша е цар советаша, республикански, краевой, областной, окружной (автономни округий), районни, городской, городашкарча районни общественни организацей органаша бахача моттигашкарча харжархойи тIема доакъошкарча тIема гIулакх дерийи собранеша. Комиссешта юкъебахийта викалаш могабеш йола къахьегама коллективаши общественни организацеши къостаяра, халкъа депутатий йоагIIаш йолча Советий е цар президиумий эшшача хана йиш я, хоржамий округерча къахьегама коллективайи общественни организацейи уполномоченней совещанеш е.

Территориальнии къаман-территориальнии хоржамий округашкара РСФСР халкъа депутаташ харжара йола окружной хоржамий комиссеш вIашагIъехк йоагI-йоагIача автономни республикай Лакхехьарча Советаша е цар Президиумаша, халкъа депутатий краевой, областной, Московскийи Ленинградскии городской, автономни областий, автономни округий Советаша е цар президиумаша, гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш.

Окружной хоржамий комиссей полномочей ха чакхйоал РСФСР халкъа депутатий Съездо РСФСР халкъа депутаталла хержарий полномочеш нийса лаьрхIачул тIехьагIа.

Статья 23. Окружной хоржамий комиссе полномочеш.

Территориальнии къаман-территориальнии хоржамий округашкара РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча окружной хоржамий комиссе:

1) округа доазон тIа ер Закон кхоачашдара тIахьожам лоаттабу;

2) участкови хоржамий комиссей балха лостам тел; округерча хоржамий участкашта цхьан тайпара номераш тел;

3) халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительнии распорядительнии органаша, предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи дувзаденнача дешаех деча хоамашка ладувгI;

4) харжархой спискаш оттаярген уж массанена дIайовзийтарген хьеж;

5) депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккх;

6) хоржамашта хьалхара окружной собранеш гул а ю, чакх а йоах;

7) депутаталла кандидаташта регистраци ю, царна доагIIаш дола удостоверенеш дIател, депутаталла кандидатий биографически даннеш тIайола плакаташ арахецилга Iалашду;

8) къахьегама коллективащеи общественни организацешцеи цхьана вIаштIехьдоаккх къахьегама коллективашка санна, иштта нах бахача моттигашка а депутаталла кандидатий харжархошцара вIашагIкхетараш чакхдоахилга;

9) хоржама округерча хоржамий бюллетена текст чIоагIъю, бюллетенеш кийчделгеи участкови хоржамий комиссешка уж дIакхоачийтилгеи Iалашду;

10) хоржамий округе хиннача хоржамий результаташ миштад хьож, уж кепайоазон тIа арадоах, хержача депутата удостоверени дIалу;

11) цIаькха кхаж тоссилга а цIаькха хоржамаш делга а, хIаьта иштта дIабаьннарашта метта депутаташ хоржилга вIаштIехьдоаккх;

12) депутат юхаваккхарца дувзаденна дешаш къестаду;

13) участкови хоржамий комиссей, окружной хоржамашта хьалхарча собраней решенеехи гIулакхехи йолча заявленешка а жалобашка а хьеж, царех решенеш тIанийю;

14) укх Законага хьежжа кхыйола полномочеш чакхйоах.

Статья 24. Хоржамий участкови комиссеш вIашагIйохкар.

Хоржамий участкови комисси — территориальнии къаман - территориальнии хоржамий округашка — РСФСР халкъа депутаташ харжара юкъаръяр хьаю хоржамаш хилалехьа 45 денал кIезигагIа доацаш хьалха, 5—19 член чу а воагIаш. Эшаш моттиг хилча йоагI-йоагIача халкъа депутатий Совета е цун президиума решенегIа участкови хоржама комиссе дукхала состав хувца йиш я.

Хоржама участкови комиссена чуболхаш бола викалаш могабу къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей районни, городской, городашкарча районни органаша, цар юххьанцарча организацеша, бахача наьха общественни самодеятельноста органаша, нах бахача моттигашкарча харжархойи тIема доакъошкарча тIема гIулакх дерийи собранеша. Болх беш 300-нел дукхагIа саг волча къахьегама коллективашка участкови хоржама комиссе викалаш оттабе йиш я цехий, отделий, участкай, бригадай, предприятей, учрежденей, организацей, кхыча подразделений коллективай собранешка, нагахьа санна цу подразделенешка болх беш 50-нел кIезигагIа воацаш саг вале. Цунца цхьана массехк коллектива собранеш вIашагIтеха е йиш я.

Участкови хоржамий комиссеш вIашагIъехк халкъа депутатий районни, городской (района карайолча городашкара дIаиккхача) Совета е цар президиумаша, гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш.

Укх Закона 22-ча статья тIа оттаяьча бесса, участкови хоржамий комиссей полномочей ха чакхйоал окружной хоржамий комиссей полномочей ха чакхъяларца цхьана.

Статья 25. Хоржамий участкови комиссе полномочеш.

Хоржамий участкови комиссе:

1) участкерча харжархой спискаш оттаю;

2) харжархой список харжархошта дIайовзийт, спискаш тIа нийса доацарий хьакъехьара заявленеш хьа а ийце, царга хьож, цу тIа доагIIаш дола хувцамаш дара дош къоастаду;

3) укх Закона 31-ча статья тIа белгалдаьчча бесса харжархошкара хьанийю конвертана чуйоахка цар решенеш, харжархой лоIама къайле гуча ца йоаккхилга Iалашду;

4) бахача наха дIайовзийт участкови хоржама комисси йола моттиг а цо болх бу ха а, хIаьта иштта хоржамаш хула ди, кхаж тосса моттиг;

5) кхаж тассара помещенеш а хоржамий яьшкаш а кийчъелга Iалашду;

6) хоржамаш долча дийнахьа хоржама участке кхаж тоссилга вIаштIехьдоаккх;

7) хоржама участке кхаж тессараш дагарбу;

8) хоржамаш делга кийчдараи кхаж тоссилга вIаштIехьдаккхараи хьакъехьарча заявленешкеи жалобашкеи хьож, царех решенеш тIанийю.

9) укх Законаца йоагIа кхыйола полномочеш чакхйоах.

Статья 26. Хоржамий комиссей болх вIаштIехьбаккхар.

ЙоагI-йоагIача комиссе хьалхарча заседане хорж хоржама комиссе председатель, председатела заместителаш, секретарь.

Хоржама комисси вIашагIйолларах йола решени а цун кулгалхой харжарах бола хоржама комиссе соцам а харжархошка дIабовзийт.

Хоржама комиссе заседанеш дешаш къестаде йиш йолаш я нагахьа санна царна юкъе дакъа лоацаш комиссена юкъебоагIарех шин даькъал кIезигагIа беце. Комиссе решенеш тIанийю комиссена чубоагIарех дукхагIбараша гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш. Цун решенена раьза боацача комиссе членийн бокъо я шоашта хетар Iо а яздаь, хоржама комиссе заседане протоколаца дIадала.

Хоржама комиссе решенешта а цун гIулакхашта а раьза ца хуле, лакхе латтача хоржама комиссега дувцийта дIачудала йиш я из дош, хIаьта укх Закона тIа белгалъяьча моттигашка диллача суде а.

Хоржама комиссе член, цу даькъе председатель, председатела заместитель, секретарь а волаш, комиссе решенегIа хоржамашта кийчо еча а уж чакхдоахача а юкъа мукъавалийта йиш я производственни е служебни декхарех, хоржамаш чакхдахара хьожаяьча средствай чотагIа юкъара алапи а телаш. Хоржамашта хьалхарча кампане къаьст-къаьстача этапашка, окружной хоржама комиссена из иштта эш, аьнна хете, хоржама комиссе цхьаькха цхьа член а мукъавалийта йиш я.

Хоржамий комиссешта юкъебоагIа нах комиссе шоаш беча балхах мукъабалийта йиш я шоаш заявлени язйича, уж комиссей составана юкъе хьожабаьча йоагI-йоагIача къахьегама коллективо, общественни организаце органо, нах бахача моттиге яьча харжархой а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собранеша е бахача наьха общественни самодеятельноста органо яьча представленегIа, хIаьта иштта укх Закона 35-ча статья тIа белгалъяьча порядкагIа.

Хоржамий комиссешта юкъебохийта керда викалаш белгалбелгеи чIоагIбелгеи чакхдоаккх укх Закона тIа оттаяьча порядкагIа.

Статья 27. Шоай полномочеш чакхъяхара хоржамий комиссешта гIо дар.

Паччахьалкхени общественнии органаш, предприятеш, учрежденеш, организацеш, гIулакхера нах декхарийла ба шоай полномочеш чакхйоахача хоржамий комиссешта гIо де, цар балха эшаш йола сведенеши материалаши дIаяла.

Хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи дувзаденнача дешашка хьажа а хьежа, кхаь денал тIехьа ца доаккхаш хоржамий комиссена жоп дала декхарийла йолча паччахьалкхени общественнии органашка, предприятешка, учрежденешка, организацешка, гIулакхерча нахага кхайка бокъо я хоржамий комиссе.

V. Харжархой спискаш

Статья 28. Харжархой списоки из оттаяра порядоки.

Харжархой список — территориальнии къаман-территориальнии хоржамий округашка гIолла РСФСР халкъа депутаташ харжара йола юкъаръяр — хоржамий хIара участке гIолла оттаю, хоржамий участкови комиссе председателеи секретареи кулгаш язду цу тIа. Список оттаеча балха юкъе дакъа лацара хоржамий участкови комиссе юкъебоалабе йиш я общественноста викалаш.

Халкъа депутатий городской, городашкарча районни, поселковии юртеи Советий исполнительни комитеташа харжархой учет елга вIаштIехьдоаккх, доагI-доагIача доазон тIарча харжархоех харжархой спискаш оттаяра хиланза яргIоаца сведенеш хоржамий участкови комиссешка дIа а лу.

ТIема доакъошкарча харжархой — тIема гIулакх дерий, хIаьта иштта цар дезалийи кхыболча харжархойи, нагахьа санна тIема доакъош долча районашка бахаш уж бале, спискаш оттаю тIема доакъой командираша хьаенна даннеш лар де а лоацаш. ТIема доакъошка бахаш боаца тIема гIулакх дераш харжархой спискашта юкъебоалабу шоаш бахача моттигерча юкъарча бокъонегIа.

Хоржамаш долча дийнахьа хи тIа долча кемаш тIа, полярни станцешка вIашагIъехкача хоржамий участкай харжархой спискаш оттаю белгалъяьхача учрежденей кулгалхошеи кемай капитанашеи хьаеннача даннешка хьежжа.

Харжархой тайпан цIераш харжархой списка тIа белгалйоах кхаж тоссилга вIаштIехьдаккха аьттув болчча тайпара.

Статья 29. Гражданаш харжархой спискана юкъебахьара порядок.

Харжархой спискана юкъехьу хоржамаш деча денга е цу дийнахьа 18 шу даьнна, список оттаеча хана даим е ханна ювцача харжархой участка доазон тIа бахаши кхаж тоссача дакъа лаца бокъо йолаши бола СССР берригa гражданаш.

Кхыча хоржамий участкашкарча харжархой спискашта юкъевахьа йиш яц харжархо.

Статья 30. Гражданашта харжархой спискаш йовзийтари харжархой списка тIа долча гIалатех лаьца латкъа бокъо хилари.

Харжархой спискаш массанена а дIайовзийт хоржамаш хилале пхийтта ди хьалха.

Харжархой список йовза а из нийса оттаяьйий хьажа а таро лу гражданашта хоржамий участкови комиссе помещене чу.

ХIара гражданина бокъо лу спискана юкъе ца ховш витар, харцахьа юкъевихьар е спискана юкъера дIаваьккхар, хIаьта иштта харжархочох долча даннешкара нийса доацараш дувцаш латкъа. Списка тIарча нийса доацарех йолча заявленега хьож, шин денал тIех ца доаккхаш, хIаьта хьалхагIа а хоржамаш долча дийнахьа а — хьем боацаш заявленега хьажа, списка тIа тоаде дезар тоаде е цун заявлени хьатIа ца эцара кIал кIийле а йолаш йолча решене копи заявитела дIаяла декхарийла йойла хоржамий участкови комисси. Хоржамаш хила пхе денал кIезигагIа ха ца йисача хана из решени латкъае йиш я районни (городской) халкъа судага, цу жалобага хьажа еза из кхаь денал кхы тIех ца йоалийташ. Районни (городской) халкъа суда решени тIеххьара я. Халкъа суда решенегIа доагIача тайпара харжархой списка тIа хувцамаш ду цу сахьате хоржамий участкови комиссе.

Статья 31. Баха моттиг хийцача гражданий хоржама бокъо Iалашъяр.

Харжархой спискаш кепатехачул тIехьагIа хоржамаш хула ди хьатIакхаччалца ваха моттиг хийцача харжархочун бокъо я депутаталла кандидатах йола шийи решени конверта чу а елла участкови хоржама комиссега дIаяла. Харжархочо паспорт е кхыйола удостоверени хьахьекхачул тIехьагIа харжархой списка тIа цох йоагIIаш йола белгало ю участкови хоржама комиссе. Харжархо тIа а волаш дIакъайлача конверта участкови хоржама комисси вIашагIъеллача Совета печать тох. Конверт лорабарах бола бехктокхам участкови хоржама комиссена тIалатт.

VI. РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабари царна регистраци яри

Статья 32. Хоржамий округашка РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Территориальнии къаман-территориальнии хоржамий округашка РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабар хоржамаш хилалехьа кхо бутт хьалха дIа а доладу, шин бутт хьалха чакх а доал.

Депутаталла кандидаташ оттабелга чакхдоаккх хоржама округ йолча доазон тIарча предприятей, учрежденей, организацей къахьегама коллективай собранешка (конференцешка), дийнахьа дешар хьехача юкъерча лаьрххIачеи лакхерчеи дешара заведеней дешархой а студентий а коллективашка, 300-нел кIезигагIа саг воацача къахьегама коллективаша, дешархойи студентийи коллективаша депутаталла кандидаташ увттабу кхыча коллективашца цхьана еча собранешка (конференцешка), цу хана болх бу нах, дешархой а студенташ а 300-нел кIезигагIа боацаш хила беза.

Общественни организацешкара РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга чакхдоаккх городашка районни, городской, районни, окружной (автономни округий), автономни областий, областной, краевой, республикански, хIаьта республикански йоацача — цу организацей юкъарсоюзни организацеша.

Депутаталла кандидаташ оттабара нах бахача моттигашка ю собранеш йоагI-йоагIача халкъа депутатий Советашца е цар президиумашца цхьана ю окружной хоржамий комиссеша шоай инициативагIа еш санна, хоржама цу округерча 300-нел кIезигагIа воацача харжархочо хьаллоаце бахача наьха общественни самодеятельноста органа инициативагIа а. Шоаш бахача моттиге харжархоша собрани ярах йолча предложенега йоагI-йоагIача халкъа депутатий Советаца е цун президиумаца цхьана

(Инстедоалар 3-ча оагIо тIа).

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Закон

РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

(Инстедоалар. Доладур 2-ча оагIо тIа).

хьажа еза окружной хоржама комисси кхо ди далалехьа. Нагахьа санна из предложени тIаэце, собрани ю ди, ха, моттиг белгалъю, кхо ди далалехьа цох хоам бу округерча харжархошка. Харжархой бахача моттиге собрани ярах йола предложени тIа ца эцаш ют, нагахьа санна бахача наьха общественни самодеятельноста орган цу хоржама округа доазон тIа еце е цу органа инициатива цу деша хьакъехьарча заседане протоколаца хьаллаьца еце. Нагахьа санна харжархой бахача моттиге собрани ярах йола предложени хьал ца лоаце, бахача наьха общественни самодеятельноста органага бахьан доашха а доашхаш, решене копи дIалу. Цу решенена раьза ца хуле, Центральни хоржама комиссега латкъа йиш я, хIаьта цо бах соцам тIеххьара ба. Собране соцам тIаэца йиш я цига хоржама округа доазон тIарча харжархоех 300-нел кIезигагIа саг веце.

Депутаталла кандидаташ увттабара йола тIема гIулакх дерий собранеш гулъю тIема доакъой командоване. Нагахьа санна тIема гIулакх дерий юкъара собрани е йиш ца хилча, собранеш ю подразделенешка.

Собрани хьаеллаш собране баьхкарашта регистраци яра итогий кIийлен тIа хьакхайкаду из соцам тIаэца бокъо йолаш я е яц. Из чакхъяккхара хорж президиум е председатели секретари.

Къахьегама коллективагара, дешархой е студентий коллективагара, массехк коллективо цхьана яьча собранегара, общественни организацегара, харжархой бахача моттиге яьча а тIема доакъошка тIема гIулакх дераша яьча а собранешкара РСФСР халкъа депутаталла цхьа кандидат оттаву.

Собранешка (конференцешна), общественни организацей органашка хьаду цхьаккха хьовзам боацаш кандидатураш ювцара эша хьалаш. Собране (конференце) дакъа лоаца хIаравар бокъо йолаш ва депутаталла кандидатех предложенеш йоалае, уж бувцача дакъа лаца, оттаяь кандидатураш хьаллаца е царна отвод яларах предложени юкъейоалае, депутаталла кандидат хилара ший кандидатура оттае. Депутаталла кандидат оттаварах йола решени тIаэц гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш. Кхаж тассара порядок а кхыдола процедурни дешаш а собране (конференце), общественни организаце органо къестаду.

Кандидат оттаваь, аьнна лоархI, нагахьа санна цунна тIехьа собране (конференце) дакъа лоацарех аханел совгIа бараша е общественни организаце йоаггIаш йолча органа юкъарча составах дукхагIбараша кхаж тоссе. Депутаталла кандидат оттаварах протокол оттаду. ТIанийцача решенех шин денал тIех ца доалийташ депутаталла кандидатага хоам бу.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабу болх беш е бахаш бола гражданаш: территориальни хоржамий округашкара хоржамаш деча хана — йоагI-йоагIача автономни республике, крае, областе; къаман - территориальни хоржамий округашкара хоржамаш деча хана — РСФСР доазон тIа.

РСФСР гражданин цхьатарра халкъа депутатий шиннел совгIа йолча Советий халкъа депутат хила йиш яц.

Депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккхача окружной хоржама комиссе бахача нахага хоам бу РСФСР халкъа депутаталла оттабаьча кандидатех.

Статья 33. Окружной хоржамашта хьалхара собрани.

Хоржама округе гIолла РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ бувцара окружной хоржамашта хьалхара собрани е йиш я. Собрани гулъю окружной хоржама комиссе, цо дакъа а лоацаш из чакхйоаккх депутаталла кандидаташ оттабелга дизза чакхдаьнначул тIехьагIа, хоржамаш хила цхьа бутти ах бутти хьалха. Нагахьа санна округе гIолла иттанел совгIа депутаталла кандидат веце, окружной хоржамашта хьалхара собрани йиц.

Окружной хоржамашта хьалхарча собране дакъа лаца нах хьожабу депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей органаша, дешархойи студентийи коллективаша, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собранеша окружной хоржама комиссе оттаьча нормех, цу хана депутаталла хIара кандидата викалаш дукхалга диллача цхьатарра хила беза. Аханел кIезигагIа боацаш собране дакъа лоацараш цу хоржама округера харжархой хила беза. Уж хьежабу депутаталла кандидаташ оттабеча дакъа ца лаьцача къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей органаша, дешархойи студентийи коллективаша, харжархой бахача моттигашкеи тIема доакъошка тIема гIулакх дерийи собранеша, окружной хоржама комиссе оттаьча нормех.

Окружной хоржамашта хьалхара собрани хулача денах, ханах, моттигах хоам бу къахьегама коллективашка, общественни организацей органашка, дешархойи студентийи коллективашка, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерашка а, депутаталла кандидаташка из собрани хилалехьа пхи ди хьалха. Окружной хоржамашта хьалхарча собране хьожабу викалаш хьахаржарах йола решени а цар список а окружной хоржама комиссе дIалу из собрани хилалехьа ши ди хьалха. Цар кIийлен тIа собрани дIайолаялалехьа окружной хоржамашта хьалхарча собране дакъа лоацараша регистраци ю. Берригa хьожабаьча викалий кхаь дакъах шин даькъал кIезигагIа боацараш бале, соцам тIаэца бокъо йолаш я собрани.

Окружной хоржамашта хьалхарча собране дакъа лоацарашта хьалхе дIалу цу округе гIолларча депутаталла кандидатий список, царех йола керттера сведенеш.

Статья 34. Окружной хоржамашта хьалхара собрани чакхъяккхара порядок.

Окружной хоржамашта хьалхарча собране халкъа депутаталла хIара кандидата таро я ше бергболча балха программа йовзийташ къамаьл де. Собране дакъа лоацача моллагIча сага бокъо я депутаталла кандидаташ бувца, царех шоай предложенеш тела. Бувца боагIа депутаталла берригa кандидаташ.

Собране хиннарех кхоалагIча даькъал кIезигагIа боацараша тIехьа кхаж тессарех депутаталла кандидаташ бий регистраци ю.

Нагахьа санна эшаш йола голосаш кандидатех цхьанне мара еце, регистраци ю кхыча кандидател дукхагIа голосаш гулъяьча кандидата а. Регистраци ю шиннел кIезигагIа воацача кандидата.

Соцам тIаэц гуччахьа е къайлагIа кхаж а тоссаш, из тIанийца лоархI, нагахьа санна из собрани кхаж тоссача хана соцам тIаэца бокъо йолаш хиннаяле.

Окружной хоржамий комиссега е Центральни хоржамий комиссега ди далалехьа дIачуяла йиш я собране решени, нагахьа цунна раьза беце.

Статья 35. РСФСР халкъа депутаталла кандидаташта регистраци яр.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташта регистраци ю окружной хоржама комиссе къахьегама коллективаша, общественни организаце органаша, дешархойи студентийи коллективаша, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собранеша е нагахьа санна из хиннаяле, окружной хоржамашта хьалхарча собране яьча представленегIа.

Депутаталла кандидаташта регистраци е дIайолаю хоржамаш хилалехьа ши бутт хьалха, хIаьта чакхйоаккх уж хилалехьа шовзткъей итт ди хьалха, нагахьа санна окружной хоржамашта хьалхара собрани хиннаяле — из хинна кхо ди далалехьа.

Депутаталла кандидаташта регистраци ярах йола решени тIаэц ер документаш Iалашдаь хилча: хоржама округе гIолла депутаталла кандидаташ оттабарах дола протоколаш, окружной хоржамашта хьалхарча собране протокол, нагахьа санна из чакхъяьккхаяле, хIаьта иштта хоржама цу округе гIолла шоаш харжийта раьза хиларах йола депутаталла кандидатий заявленеш.

Укх Закона 12-ча статья тIа белгалбаьхача наха, хIаьта иштта халкъа депутатий шин Совета депутаташ болчар шоаш депутаталла кандидаташ беча хана хьахайт шоаш депутаталла хорже шоай болх бита лаьрхIа хилар е халкъа депутатий цхьан Советера шоай депутатски полномочеш ханал хьалха йита е кандидатураш юхаяхарах хоам бу шоай заявленеш тIа.

Депутаталла кандидаташта регистраци ярах протокол оттаду хоржама комиссе, депутаталла кандидатий заявленешца цхьана пхи ди далалехьа Центральни хоржама комиссега дIадохьийт из.

Укх Законо дIадехараш кхоачаш а деш, оттабаьча депутаталла кандидаташта регистраци ю йоагI-йоагIача хоржама комиссе. Регистраци е ца тигара пхи ди чакхдалалехьа латкъа йиш я Центральни хоржама комиссега.

Депутаталла кандидат харжа йиш яц духхьал территориальни е къаман - территориальни хоржама округе мара.

Цхьан хоржама округе регистраци яьча депутаталла кандидата вокх хоржама округе регистраци е йиш яц, ше хьалхагIа регистраци яь хиннача хоржамий округе цо ший кандидатура хьаяьккхаяле а.

Депутаталла кандидат Центральни хоржама комиссена юкъе хила йиш яц, хIаьта иштта ше кандидаталла оттаваьча хоржама округа окружной е участкови хоржамий комиссешка а. Депутаталла кандидат ваь а лакхе йийцача комиссешта юкъе вола а саг, комиссерча декхарех мукъавалийта лоархI цунна депутаталла кандидата регистраци ешше.

ЙоаггIаш йолча хоржама комиссе депутаталла кандидата регистраци яьча диълагIча денал тIехьа ца доалийташ кепайоазон тIа хоам бу депутаталла кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, ваь шу, бу болх (е кхыдола гIулакх), парте мугIарашка хилар е ца хилар, болх бу моттиг, ваха моттиг белгал а йоаккхаш.

Статья 36. РСФСР халкъа депутаталла кандидат оттаварах йола решени дIаяккхар. Кандидата ший кандидатура юхаяккхар.

РСФСР халкъа депутаталла кандидат оттаваьча къахьегама коллектива, общественни организаце органа, дешархойи студентийи коллектива, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собраней бокъо я хоржамаш хилалехьа хьалха йолча моллагIча юкъа депутаталла кандидат оттаварах яь шоай решени юхаяккха. Цу дешах йола решени депутаталла кандидат оттавар белгалъяьккхача порядкагIа тIа а нийце, йоаггIаш йолча хоржамий комиссе дIачулу.

Хоржамаш дарал хьалха йолча моллагIча юкъа ший кандидатура юхаяккха йиш я депутаталла кандидата, йоаггIаш йолча хоржамий комиссе цох йола заявлени дIа а енна.

Депутаталла кандидат оттаварах йола решени юхаяккхарах е кандидатас ший кандидатура юхаяккхарах хоржама округе бахача нахага хоам бу окружной хоржама комиссе.

Статья 37. ДIабаьннарий метта РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Депутаталла кандидаташта регистраци яра ха чакхъяьнначул тIехьагIа РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ дIабаьнна моттиг нийсъелча, нагахьа санна хоржама округе кхыбола кандидаташ бисабеце, окружной хоржама комисси кхайк къахьегама коллективашка, общественни организацешка, дешархойи студентийи коллективашка, харжархой бахача моттигашка а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а собранешка депутаталла керда кандидаташ оттабар дехаш. Хоржамаш хилалехьа цхьан беттал кIезигагIа йолча юкъа депутаталла кандидаташ дIабаьнна моттиг нийсъелча, йоаггIаш йолча хоржама округе гIолла депутат хоржилга чакхдоаккх юкъара хоржамаш хинначул тIехьагIа ши бутт балалехьа.

ДIабаьннарий метта депутаталла кандидаташ увттабелга кхоачашду укх Законо оттаьча порядкагIа.

Статья 38. Хоржама бюллетень.

Алфавитни порядкагIа бюллетена тIа дIаязбу регистраци яь берригa РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ, депутаталла хIара кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, кхоачашдеча декхара (гIулакха), болх буи вахаш волеи моттиг белгал а йоаккхаш. Хоржамий бюллетенаш кепатох хоржама округе бахача наха дувцача меттайла.

VII. РСФСР халкъа депутаталла кандидатий балха гарантеш

Статья 39. РСФСР халкъа депутаталла кандидатий хоржамашта хьалхарча кампане дакъа лаца бокъо хилар.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташа хоржамашта хьалхарча кампане цхьатарра бокъонаш а йолаш дакъа лоац шоаех кандидаташ бича денз.

Депутаталла кандидатий бокъо я хоржамашта хьалхарча а кхыча а собранешка, совещанешка, заседанешка къамаьл де, кепайоазон тIа язде, телевиденеи радиои гIолла къамаьл де.

Паччахьалкхени общественни органаш, предприятей, учрежденей, организацей кулгалхой, бахача наьха общественни самодеятельноста органаш декхарийла я харжархошцеи общественни организацей членашцеи вIашагIбеттабалара РСФСР халкъа депутаталла кандидаташта гIо де, хиланза яргйоаца справочни информационни материалаш царга дIакхачийтара новкъостал де.

Статья 40. РСФСР халкъа депутаталла кандидата хоржамашта хьалхара программа.

РСФСР халкъа депутаталла кандидата ше бергболча балха программа ювцаш къамаьл ду. Депутаталла кандидата программа СССР Конституцена, РСФСР Конституцена, СССР а РСФСР а кхыча законашта духьала хила йиш яц.

Статья 41. РСФСР халкъа депутаталла кандидата доверенни нах.

РСФСР халкъа депутаталла кандидата хила йиш я пхеннега кхаччалца доверенни нах, цар цунна новкъостал ду хоржама кампани дIаяхьа, из депутаталла харжара тIехьа агитаци ю, паччахьалкхени общественни органашца, харжархошца, общественни организацей членашца леладеча гIулакхашка, хIаьта иштта хоржамий комиссешка а цун хьашташ оттаду.

Депутаталла кандидата ший лоIаме къоастабу доверенни нах, окружной хоржама комиссега регистраци яйтара царех хоам бу. Хоржама комиссе доверенни наха регистраци яьчул тIехьагIа царна удостоверенеш дIалу. Хоржамаш хилалехьа йолча моллагIча юкъа доверенни нах хувца бокъо йолаш ва депутаталла кандидат.

Доверенни саг округерча цхьанна а хоржама комиссена юкъе хила йиш йолаш вац.

Депутаталла кандидата доверенни нах, царна регистраци яьчул тIехьагIа, хоржамашта хьалхара собранеш чакхйоахача хана халкъа депутаталла кандидато дехарах производственни е служебни декхарех мукъабовлийта йиш я, хоржамаш дара хьожальча средствай чотагIа юкъера алапи а телаш.

Статья 42. Хоржамашта хьалхара агитаци.

Депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективашта, общественни организацешта, дешархойи студентийи коллективашта, шоаш бахача моттиге харжархошта а тIема гIулакх дераш та тIема доакъошка а, духьале еш цхьаккха хIама доацаш, бокъо лу шоай кандидаташта тIехьа агитаци е.

Къахьегама коллективашта, общественни организацешта, дешархойи студентийи коллективашта, шоаш бахача моттиге харжархошта а тIема доакъошка тIема гIулакх дерашта а хоржамий комиссеша собранеши митингаши яра кийчъяь помещенеш тел, хIаьта иштта — хоржамашта хьалхара агитаци яра массови информаце средстваш.

РСФСР гражданашта, къахьегама коллективашта а общественни организацешта а тешшаме таро лу депутаталла кандидатий политически гIулакхацарча а хIаране оамале а паргIатта, массе оагIув чулоацаш дувцара, хIаьта иштта кандидата тIехьа е цунна духьала агитаци собранешка, кепайоазон тIа, телевидене, радио гIолла яра бокъо а лу.

РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ вIашагIбетталу шоай харжархошца собранешка а иштта харжархошта мегаш йолча кхыча форме а. Харжархой собранеш вIаштIехьйоах хоржама комиссе йоагI-йоагIаш йолча халкъа депутатий Советацеи е цун Президиумацеи, общественни организацешца.

Собранеши вIашагIкхетараши хургдола ха а моттиг а харжархошка хьалхе дIахайт.

Хоржамаш хулача дийнахьа агитаци елга дехк.

Статья 43. РСФСР халкъа депутаталла кандидат хоржамашта хьалхарча гIулакхашта юкъе дакъа лацара производственни е гIулакха тIарча декхарех мукъавалийтар.

Регистраци яьчул тIехьагIа харжархошца вIашагIкхетара, хоржамашта хьалхарча собранешка, митингашка, телевидене, радио гIолла къамаьл дара РСФСР халкъа депутаталла кандидат мукъавоалийт производственни е гIулакха тIарча декхарех, хоржамаш дара къоастаеча средствай чотагIа юкъера алапи а телаш.

Статья 44. РСФСР халкъа депутаталла кандидата мах боацаш дIа-са ваха бокъо хилар.

Регистраци яьчул тIехьагIа РСФСР халкъа депутаталла кандидата бокъо я массе а тайпарча пассажирски транспортаца (таксегара дIаиккхача) йоаггIаш йолча хоржама округа доазонашка мах боацаш дIа-са ваха. Хоржамий округал арахьа вахача депутаталла кандидата бокъо я мах боацаш хоржамий округе ваха а цигара ше вахача цIава а.

Статья 45. РСФСР халкъа депутаталла кандидат лоравар.

РСФСР халкъа депутаталла кандидат уголовни бектокхаме оза, лаца е судебни порядкагIа административни бехк бе йиш яц Центральни хоржамий комиссе бартагIа доацаш.

VIII. Кхаж тассарен хоржамий итогаш ярен порядок

Статья 46. Кхаж тассара хан моттиги.

Хоржамий округашкара РСФСР халкъа депутаташ хоржаш кхаж тосс хоржамаш деча дийнахьа моттигерча ханах 7 сахьат даьлча денз 20 сахьат даллалца. Кхаж тосса хан моттиги участкови хоржама комиссе харжархошка дIайовзийт хоржамаш хилалехьа итт ди хьалха.

Хиланза даргдоацаш хилча, моттигера хьалаш теркал а деш, Центральни хоржама комиссеца барт а баь, окружной хоржама комиссе йиш я кхаж тассара ха хувца.

Хоржамаш хулача дийнахьа хи тIа лелаш долча кемаш тIа, эскара доакъошка, полярни станцешка, гаьнна ухкача а тIанкхача хала йолча а районашка хоржамий участкашка кхаж тассар чакхдалар хоржамий комиссе дIанкхайкаде мегаргда миччa хана а, нагахьа санна списка тIа болча берригача харжархоша кхаж тессабале.

Къаьсттача шоай тайпарча хьалашка РСФСР Лакхехьарча Совета е цун Президиумо бокъо елчен депутаталла кандидат раьза хилчен гаьннарча а тIанкхача хала йолча а районашка кхаж тасса йиш я ханал хьалха, бакъда, юкъара хоржамаш хилалехьа ворхI денал хьалхагIа доацаш.

Статья 47. Кхаж тоссилга вIаштIехьдаккхар.

Кхаж тосс къайлагIа кхаж тассара кхоачам хилал (кабинаш е цIенош долча) хоржамий бюллетенаш дIадалара моттигаш къоастаяьча а хоржамий яьшкаш оттаяьча а лаьрхIа кийчъяьча помещенешка. Хоржамий яьшкаш оттаю кхаж тоссаш бараш къайлагIа кхаж тассара йолча кабинеташка е цIеношка гIолла чакхбаргболаш.

Кхаж тоссилга вIаштIехьдаккхара, харжархой лоIам къайлахьолга Iалашдара, помещенеш кийчъяра, цар чу хиланза яргйоаца порядок лоаттаяра бехктокхаме я участкови хоржама комисси.

Хоржамаш хулача дийнахьа кхаж тассалехьа хоржамий яьшкаш миштай хьож, пломба оттаю е печать тох йоаггIаш йолча хоржамий комиссе председатела комиссе берригa членаш тIа а болаш.

ХIара харжархочо ше тосс кхаж: кхычарна хьалхара кхаж тоссилга дехк. Хоржамий бюллетенаш дIател йоаггIаш йолча хоржама комиссе хоржама участка харжархой спискагIа, кхаж тоссаш барий спискагIа паспорт е личноста кхыдола удостоверени хьахьекхачул тIехьагIа. Хоржамий бюллетенаш дIадаларах белгало ю харжархой списка тIа.

Нагахьа санна цхьабола харжархой шоай унахцIенонга диллача е кхыча бахьанех кхаж тоссача помещене боахкалургбоацаш бале, участкови хоржама комиссе цар дехарагIа комиссе цхьаболча членашта тIадул уж харжархой болчча моттиге кхаж тоссалга вIаштIехьдаккха.

Статья 48. Кхаж тассар.

Хоржамий бюллетена тIа йоазош ду кхаж тоссачо къайлагIа кхаж тассара йолча кабина чу е цIагIа. Бюллетенаш яздеча хана кхаж тоссаш вар мара цига саг тIахила йиш яц. Шийна бюллетенаш тIа йоазув дулургдоацача харжархочун бокъо я хьаштдола саг, хоржамий членагара дIаикхача, кабина чу е цIагIа чухьеха.

РСФСР халкъа депутаташ хоржамий округашкара хоржача хана кхаж тоссачо бюллетена тIара дIайоаю ше духьал кхаж тоссаш болча кандидатий тайпан цIераш.

Яздаь даьнна бюллетень кхаж тоссачо хоржамий яьшка чу Iочукхосс.

Статья 49. Хоржама участке кхаж тессараш дагарбар.

РСФСР халкъа депутаташ хоржача хана хоржама участке кхаж тессараш лоархI депутаталла кандидата къаьст-къаьста.

Комиссе председатела кхаж тессалга чакхдаьннад, аьнна, хьакхайкадаьчул тIехьагIа хоржамий яьшкаш а бахаш бола моттиг хувцарца дувзаденна харжархоша участкови хоржама комиссега дIаденна дIакъайла конверташ а хьаделл участкови хоржама комиссе. Кхаж тоссилга чакхдалалехьа хоржамий яьшкаш а дIакъайла конверташ а хьаделлилга дехк. Хоржамий яьшкаш хьаеллалехьа, юкъе ца долхаш диса кхаж тассара бюллетенаш мелд хьож, участкови хоржама комиссе дIадоах уж.

Участкови хоржама комиссе участкера берригa харжархой списка тIа мелб а, хIаьта иштта бюллетенаш дIанийцаи дIакъайла конверташ хьаденнеи харжархой мелб а хьож. Хоржамий яьшкашка долча бюллетенешка а хьалхахагIе харжархоша хоржама комиссега дIаденнача дIакъайлача конверташкарча решенешка а хьежжа, хоржамий округе (цу хоржама участка доазонашка) комиссе къоастаду: кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб; депутаталла хIара кандидата тIехьа е духьала кхаж тессараш мелб; нийса доацаш лаьрхIа бюллетенаш а конверташка чуйоахна харжархой решенеш а мел миссел я. Харжархоша шоашкара бюллетенаш тIа а конверташка йоахкача решенеш тIа а IотIаязбаьча гражданашта енна голосаш лархIац.

Нийса доацаш лоархI оттаьча образецах доаца хоржамий бюллетенаш. Хоржама бюллетень а конвертана чуйоалла харжархочун решени а нийса хиларах шеко хилча, дош къоастаду участкови хоржама комиссе кхаж тассара наькъаца. Нагахьа санна хоржама бюллетена тIа е дIакъайлача конверта чу йоаллача харжархочун решене тIа цхьаннел дукхагIа кандидат витавале, бюллетена тIа витача хIара кандидата тIехьа тесса кхаж дIалоархI.

Кхаж тессараш дагарбаьчул тIехьагIа хьахинначунга хьож участкови хоржама комисси, из хIара хоржама округа къаьстта оттадеча протокола тIа дIа а язду. Протокола тIа кулгаш язду комиссе председатела, председатела заместитела, секретара, членаша. Центральни хоржама комиссе оттаеча порядкагIа йоагIаш йолча окружной хоржама комиссе дIа а дохьийт.

Статья 50. Хоржамех хьахиннар къостадар.

Участкови хоржамий комиссей протоколашка хьежжа окружной хоржама комиссе къоастаду: округе харжархой мелб; хоржамий бюллетенаш дIанийца харжархой а дIакъайла конверташ дIаденна харжархой а мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб; депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараш а духьала кхаж тессараш а мелб; нийса доацаш лаьрхIа бюллетенеш мелд, харжархой дIакъайлача конверташкара нийса йоаца решенеш мел миссел я.

РСФСР халкъа депутаталла хержарг лоархI кандидат кхаж тоссача дакъа лаьцача харжархоех ахенел дукхагIа бараша цунна тIехьа кхаж тессабале. Нагахьа санна, кхаж тессачул тIехьагIа шин е дукхагIча кандидаташа ахенел дукхагIа голосаш гулйой, хержар лоархI харжархой голосаш эггара дукхагIа гулъяь кандидат.

Окружной хоржама комиссе хоржамаш нийса доацаш лоархI хоржамаш деча хана е кхаж тессараш дагарбеча хана ер Закон толхадаь моттиг хилча.

Хоржамаш ца хиннараш лоархI, нагахьа санна спискаш тIа болча харжархоех царна юкъе дакъа лаьца харжархой аханел кIезигагIа хиннабале, хIаьта иштта депутаталла кандидат юкъера дIаваьннавале, нагахьа санна округе регистраци яьр цхьа кандидат мара веце.

Хоржама округе гIолла хоржамаш деш хьахиннар къоастаду окружной хоржама комиссе заседане, протокола тIа дIа а язду. Протокола кулгаш язду комиссе председатела, председатела заместитела, секретара, членаша, Центральни хоржамий комиссе дIа а дохьийт цо оттаьча порядкагIа.

Хоржама округе гIолла хиннача хоржамех хьахиннар кепайоазон тIа доакх йоаггIаш йолча хоржама комиссе, Центральни хоржама комиссе оттаьча хана. Хоама тIа белгалдоаккх харжархой спискашта юкъебихьа берригa гражданаш мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб; депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараши духьала кхаж тессараши мелб; нийса доаца бюллетенеш мелд, нийса йоацаш конверташка чуйоахна харжархой решенеш мел миссел я; хержача депутата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, цун должность (занятии), партийность, болх беш а вахаш а вола моттиг.

IX. РСФСР халкъа депутаташ харжара итогаш ярен уж кепатохарен порядок

Статья 51. РСФСР халкъа депутаташта регистраци яр.

РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржама комиссе хоржамий комиссешкара шийга хьакхаьчача протоколашка хьежжа регистраци ю хержача РСФСР халкъа депутаташта.

Центральни хоржама комиссе хоржамаш нийса доацаш лоархI, нагахьа санна хоржамаш деча хана е кхаж тессараш дагарбеча хана, хоржамаш дарах хьахиннар къоастадеча хана ер Закон толхадеш моттиг хиннаяле. РСФСР халкъа депутата регистраци ца еш йита йиш а я.

Статья 52. РСФСР халкъа депутаташ харжара итогаш кепатохар.

БIарчча хьанийцача республике хиннача хоржамий итогех бола хоам а бу, алфавитни порядкагIа ше хержача хоржама округагара депутата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, должность (занятии), партийность, балха а вахара а моттиг тIайола хержача РСФСР халкъа депутатий список кепайоазон тIа арайоаккх Центральни хоржама комиссе итт денал тIех а ца йоалийташ.

Статья 53. РСФСР халкъа депутата удостоверени а наькха тIа йоаллаю знак а.

Центральни хоржама комиссе регистраци яьча РСФСР халкъа депутатий список кепайоазон тIа араяьккхачул тIехьагIа, окружной хоржама комиссе хIара депутата дIалу из харжарах дола удостоверени.

Херждa баьннача депутатий полномочеш РСФСР халкъа депутатий Съездо чIоагIъяьчул тIехьагIа депутаталла харжарах дола удостоверенеш хувц РСФСР халкъа депутата удостоверенеца. Депутата лу наькха тIа йоаллаю «РСФСР халкъа депутат» яха знак.

Нагахьа санна РСФСР халкъа депутат юхавоаккхе е РСФСР халкъа депутат волча сага бехк беш йола судебни приговор чIоагIъярца дувзаденна депутатски полномочеш цо ханал хьалха Iойохке, РСФСР халкъа депутата удостоверени а наькъа тIа йоаллаю знак а РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумага юхадIаяла еза.

X. ШозлагIа кхаж тассар, шозлагIа хоржамаш дар, дIабаьннача депутаташта метта РСФСР халкъа депутаташ харжар

Статья 54. ШозлагIа кхаж тассар.

Нагахьа санна хоржамий округе гIолла шиннел тIех РСФСР халкъа депутаталла кандидат харжа оттаваь хиннавале, хIаьта царех цхьаккха херж а веце, окружной комиссе решени ю дукхагIа тIехьа кхаж тесса хиннача депутаталла шин кандидата тIехьа округе шозлагIа кхаж тассарах. Цу решенех окружной комиссе хоам бу Центральни хоржама комиссега, округерча харжархошка дIа а хайт. Хоржамий округе шозлагIа кхаж тосс шин кIира йолча ханал тIех а ца доалийташ укх Законо дIадехараш кхоачаш а деш. ШозлагIа кхаж тассарах бола хоам кепайоазон тIа арабоаккх.

РСФСР халкъа депутаталла кандидат хержалга лоархI, нагахьа санна шозлагIа кхаж тоссача хана кхыча кандидаташка диллача, кхаж тассара юкъе дакъа лоацаш хинна дукхагIбола харжархой цунна тIехьа хиннабале.

Статья 55. ШозлагIа ду хоржамаш.

Нагахьа санна хоржамий округе гIолла шиннел тIех РСФСР халкъа депутаталла кандидат харжа оттаваь хиннавале, хIаьта царех цхьаккха херж а веце, е хоржама округе гIолла хоржамаш хиннарг ца лоархIе, е нийса даь ца лоархIе, е шозлагIа кхаж тессача херж депутат къоаста ца лой, тIаккха Центральни хоржама комиссе окружной хоржама комиссена тIадулл хоржама округе шозлагIа хоржамаш делга. Из деш цо решени е йиш я керда составе окружнойи участковийи хоржамий комиссеш харжара хьакъехьа. Кхаж тосс цу участкашка а юкъара хоржамаш дара оттаьча харжархой спискаех а.

Хоржамий комиссеш вIашагIйохкилга, депутаталла кандидаташ белгалбелга а царна регистраци елга а, кхыйола мероприятеш чакхйоахилга ду укх Закона тIа оттаьча подрядкагIа. ШозлагIа хоржамаш дарах бола хоам кепайоазон тIа арабоаккх.

ШозлагIа хоржамаш ду юкъара хоржамаш хинначул тIехьагIа шин беттал дукхагIа ха ялалехьа.

Нагахьа санна шозлагIа хоржамаш дой халкъа депутаталла кандидаташ цIаьнха хила йиш йолаш бац цу хоржамаш долча хана эшшаш йола голосаш ца гулъяь РСФСР гражданаш.

ШозлагIа хоржамаш ду юкъара хоржамаш хинначул тIехьагIа шин беттал дукхагIа ха ялалехьа.

Статья 56. Юкъера дIабаьннарашта метта РСФСР халкъа депутаташ харжар.

Нагахьа санна РСФСР халкъа депутатий Съездо РСФСР цхьаболча депутатий полномочеш нийса ца лоархIе, хIаьта иштта депутат юхавоаккхе, кхыча бахьанех депутатски полномочеш кхоачашъелга ханал хьалха юкъагIдоаккхе йоаггIаш йолча хоржамий округашка депутат дIаваьнна кхо бутт чакхбалалехьа керда хоржамаш де деза. Хоржама комиссе уж де ха хьакхача ши бутт хьалха, укх Законо дIадехараш кхоачашделга вIаштIехь а доах. Из деш окружной хоржама комисси вIашагIйолл хоржамаш хилалехьа 50 ди хьалха, участкови яраш — хоржамаш хилалехьа бутт хьалха, депутаталла кандидаташта регистраци ю хоржамаш хилалехьа бутт хьалха.

Нагахьа санна РСФСР халкъа депутат РСФСР халкъа депутатий полномочеш чакхъяла шерал кIезигагIа ха йиса вале, дIаваьннача метта РСФСР керда халкъа депутат харжара хоржамаш диц.

Кхоанен сагото еш...

Керда дешара шу хьатIакхача дукха ха йисаяц. Цу геттара лоархIамеча гIулакха малагIа кийчо яьй хар духьа дахар тхо Малгобекски районерча школашка.

Вайна ховш махиллара, МагIалбике а республика цхьацца районашка санна, лаьтта Iочутакххарах наха дукха зенаш хиннад. Зенаш ца хулаш школаш а йисаяц. Дале а, района масштабашка диллача, школашта ииттта доккха зенаш хиннадац. Цхьабакъда, цхьаькха цхьа хIама-м да укхаза теркал ца деш дита йиш йоацаш — укх шера лаьтта Iочутакххарах наха доккхий зенаш хилар бахьан долаш НГIАССР Министрий Совето баьча соцамех цхьаккха тайпара гIишлоп материалаш хьожаяьяц школашта лаьрхIа. ХIаьта районера дуккха школаш геттара къаьна я. Дувца дезий-теш, вай хIанзарча хано дIадехарашка хьежжа уж йоацилга? Лохига, зIамига кораш долаш, баьде я цхьайолча школай классашка. 1974 шера хьалъяьраш а Iочухарцаш латт...

Вай бераш — вай кхоане я. ХIаьта кхоанарча денна сагото тахан е езаш да вай. Берашта луш бола кхетам, дувцарах а доацаш, дукхагIча даькъе, вай воаш леладеча гIулакхех тийша ба. Цу хьакъехьа вай массане деш дола гIулакхаш юкъара цхьана де дезаш да, дIан-хьан ца дехкаш, сон-сон декхарийла вац а ца яхаш...

МагIалбикера № 3 йола юкъера школа. Цу дийнахьа кердача дешара шерага кийчо мишта ю дувцар духьа а, кхыдола тIехьдаха йиш йоаца дешаш къоастадар духьа а гулбеннабар цига районе мел йолча школай директораш.

Школашта ремонт яра укх шера, цIаккха ца хиннача тайпара дукха — 300 эзар сом деннад халкъа образоване министерствос, 50 эзар сом — горисполкомо. Ахча хиларах фу пайда ба, подрядчикаша шоашта тIаийца декхараш кхоачашдеш ца хилча.

Школашта ремонт елга дIатIаийцар шоашта «Чечингжилгражданстрой» яхача треста Малгобекски РСУ болхлоша (участка начальник нов. Х. Гетагажев). Кхаь школе: Даби-Юртарча № 14, СоагIапчара № 19, МагIалбикерча № 20 йолча юкъерча школашка — капитальни ремонт е декхарийла ба уж. Шоашта цу гIулакха дIахийца мел долча ахчах 20 процентах мара пайда ийцабац цар. Вешта аьлча, де мел дезаш долча гIулакхех (тховнаш тоадара, пенашта штукатурка яра, столярни балхаш) отделочни балхаш мара даьдац. Кхыдола балхаш маца дергда ховш а дац. МагIалбикерча № 20 йолча школе тхо дахача — коридорачара хьалдаьха, Iотоханза уйнаш дар, хувцанза кораш, наIараш яр. Эггара хьалха де дезаш дар — тховнаш тоаделга. Школана капитальни ремонт яра хьожадьча 113 эзар сомах 19 эзар сома маьхе дола балхаш мара даьдац. Цхьабакъда, укх тIеххьарча 15 шера школа директор С. Г. Зосим гIортарах, кхоачашде таро а йоацаш хинна дош — йIовхал луш йоаца системаш хувца вIаштIехьдаьлар. Уж дика а йиллача хана а хийцар «Теплотехник» яхача кооперативо (председатель К. М. Матиев).

Даби-Юртара № 14 йолча юкъерча школе капитальни ремонт яра гIулакх ханнахьа дIадола а ца деш, геттара гаьна даьккхар. Цу хьакъехьа лаьца шозза дийцар районни «Ленина байракх» яхача газета тIа. Дуккхаза из дош горисполкома заседанешка дийцачул тIехьагIа мара доладинзар РСУ болхлоша цу объектера шоай балхаш. Вешта аьлча, 1 июле мара. Долче, цу гIулакха лаьрхIа хьожадаьр 50 эзар сом долча 2500 сома маьха мара даьдац балхаш.

Цу РСУ-с ремонт е езача, 320 дешархочоа лаьрхIача цхьаькха цхьан школе а хилар тхо. Из я СоагIапчара № 19 йола юкъера школа (директор нов. К. Р. Боков). Цу школе РСУ болхлой декхарийла бар тховна тIа шифер йилла, канализаце, йIовхал луш йола системаш, электричество йилла. Школан коа Iалаьмате дукха гIишлон нувхаш, шиферей кирпишкийи гаргаш, йост я. Капитальни ремонт яр дукхьа школана хьожадаьча 64 эзар сомах 15 эзар сома маьха мара даьдац балхаш.

СоагIапчара № 8 йолча 8 — шерарча школера ремонт чакхъяла йоалаш яр. Школа ше а яцар кхы бIарг беларгболчарех, хIана аьлча, из 1924 шера хьалъяь я. Цул совгIа, цун сурт тоадеш дацар пенаштеи уйнаштеи хьекха баьде-сийна басар.

М. Д. Бамбатов директор волча Пседахерча № 7 йолча юкъерча школе чура ремонт чакхъяьнна дукха ха я. Амма, укхаза а тахан-кхоана тховна тIа шифер йилла езаш да гIулакх. Из болх шийна тIаийцаб «Назрановская» яхача кооперативно-гIишлон фирмас. Лакхе вай мааллара, гIишлон материалаш школашта хьожаяь ца хиларах шоай доалахьа уж йолаш йолча фирмашта ремонт яра гIулакх дIатIа ца диллача ялац школаш. Болхлой бригада балхаш де йоалаеннай, цхьабакъда, шифер, хьу, цу гIулакха эша кхыйола оборудоване гуш-м яцар коа. «Чечингжилгражданстрой» яха ча треста РСУ масал кооператораша хьаллоацарг ца хиларах теша лов.

Укхаза белгал ца даьккхача далац цхьаькха а. Кооперативни кIийлен тIа вIашагIъелла ший боахама-эксплуатационни контора йолаш я Гороно капитальни ремонт елга дIадехаш йоацача школашка шоай низаш ца текущи ремонт яьй цу кооперативо.

Биззача боараме, ремонт чакхъяьннай Пседахерча 8-шерарча (директор Х. Х. Цечоев), Инаркъерча № 12 йолча юкъерча (директор М. А. Картоева), № 23 йолча 8-шерарча (директор Яндиев М. Т.) школашка. Цхьабакъда, № 23 йолча школера коа-карт цхьацца кулгаш тоха дезаш да: школана гонахьара карт геттара тишъенна я, коа асфальт биллабац. Ииттта ремонт чакхъяьнна, дешархой тIаэца кийча яр МагIалбикера № 3 йола юкъера школа. Цхьабакъда, укхаза ший белгалонаш я. Лаьтта IотеIаш хиларах шера шоззакхозза тоае езаш хул школа. Цу даькъе школай хьашташка дика хьожаш ва Вознесеновски газ чакхйоаккхаш йолча производства кулгалхо Т. Б. Ногаевский.

Новый Редантера № 24 йолча 8-шерарча школах лаьца къаьстта ала деза. Из школа хьалъяьй 1974 шера. КхоалагIа шу да корпус чухьарца латта. Цун ший истори да. Дуккхаза дувцарах, хала-атта школай корпус юхаметтаоттаяра балхашта проект оттайир. Проект оттаьчул тIехьагIа «Чечингагропромстрой» яхача объединенена тIадиллар уж балхаш делга. Болхлой хьабаьхка, корпуса цхьа дакъа Iохоарцаде болабелар. Цхьаха йоаллаше «Грозныйархпроект» яхача организацес (директор н. Р. А.-Г. Гойгов) оттаяь хиннача проекта тIа гIалаташ корадир. Балхаш цу сахьате соцадир. Сов дукха гIалаташ хиларах кхозза юхаяхьийтар из проект подрядчикаша.

Цул тIехьагIа, шозза юха а баьхка, «Малгобекский» яхача МСО болхлоша корпуса пенаш Iохоарцадеш лоацача хана балхаш дир. ХIаьта хIанз? Ахангега кхаччалца дохадаь пенаш а долаш латт школа корпус, бехктокхамеча болхлошта тIехьтохам беш санна. Эрна доадеш, михага дIакхувсаш латт цу школага дIадахийтар. ХIана аьлча, михон IотIаделхача догIашен дIакхоачашдергда «болхлоша »кхоачаш ца дешдитар. Ахча эрна доадечул аттагIа децарий школай корпус тоаяь, шоай берашта из дIаелча?

Школай, моттигерча Iаьдалий кулгалхой шоайла бехкаш дIатIа-хьатIа дехкаш баггIаше, ха дIаяхай. Массехк ди мара дисадац, школашка кердача дешара шу дIадоладала. Долче, юха а къаьнарча тайпара дIадоладергда гIулакх: ремонт йинза йисача школе деша ховшаргда бераш, царна мича хов хьастамаш, улгаш, басар хIана дац, уж мича дахад.

Дика, ший ханнахьа ремонт чакх а ца йоаккхаш йитача, гIирсаш кхы а дукхагIа тишлу, коммуникацеш талх. ТIаккха дуккха халагIа хург мадий уж тоаде.

М. С. МУРГУСТОВ,
МагIалбикерча ГОРОНО заведующи.
С. МЕЖИДОВ,
ВЛКСМ горкома отдела заведующи.
Р. ПЛИЕВА,
корр.

БЕРКАТЕ КЪАХЬЕГАРАХ...

Сунженски районе бахача наха вовзаш ва Ферзаули ГIазмахьмий Нохчо. Наха из вовзар дувзаденна да, цо дика къахьегарца, цун оамалаш дика хиларца. 1946 шера, ше Павлодарски областе вахача хана, Щербаковски МТС трактористий курсаш яьхай цо. Цул тIехьагIа, 1951 шерага кхаччалца, «Красный пахарь» яхача колхозе трактористалла болх беш хинпав из.

ДIахо балха тIа ниислу Нохчо Южно-Казахстански областе уллача «Житасай» яхача колхозе боамбий боакхача звеньевой а волаш — 1954 шерага кхаччалца. Цига езалу цунна хозача сибатехь йола къона кхалсаг Базо Дудаева. Царех маря сесаги хул. Чимкенте автошкола яьккхачул тIехьагIа, 1957 шерага кхаччалца шофер а волаш болх бу.

1957 шу долалуча хана арадаьннача Указах, вайнаьха Кавказе бахка бокъо яьлар. Шоай юрта — Арште цIавоагIа Нохчо. Хала дар цунна талха юрт бIаргаяйча, дехадар дукха цIенош, юрта юкъе тIаяьнна латтар йоархIаш, халла мара гуш дацар наькъа такилгаш а. Нестеровкерча колхоза цхьа бригада яр юрта уллаш, кхы хIама а дацар.

Арште цIабаьхкача наха 1958 шера вIашагIъеллар колхоз «Восход». Цу гIулакха чIоагIа къахьегаш хилар Нохчо. Колхоза эшар механизатораш. Хьалхара трактор хьа а ийца, лаьтта аха волавелар из. Шофер, завхоз, парторганизаце секретарь волаш къахьег цо 1965 шу хьатIададалцца. Цу шера говзал лакхъе курсашка Махачкале хьожаву из.

Курсашкара цIавеча парторганизаце секретарь, шурий-товарни ферма кулгалхо, механик волаш дика кхоачашду цо ший декхараш. 1974 шера халкъа депутаташа хержар Нохчо Арштински юрта Совета председателалла. Цу хана денз, юрта совета дика доал деш, из хьалхарча мугIарашка лоаттаеш, наьха хьашташ кхоачашдеш хьавоагIа Нохчо.

Укх тIеххьарча 15 шера юрта кхоачамбоацараш хиннадац. Дулхеи, шурен, фуйии планаш 110 — 115 проц. кхоачашъяьй, 11 пятилетка итогаш яьча районе хьалхара моттиг елар юрта совета, хьалъяьй дукха гIишлош, тоадаьд наькъаш.

26 шера болх беш я цун сесаг Базо. ХIанз ветлечебнице санитарка я из. Нийсача новкъа болх цар дезал, даси нанаси бенна кхетам хьаийцаб цар. ВоI Iийса Омски автошколе, Iумар — Омски политехнически институте, Iаьла — Махачкалински медицински институте дешаш ба, хIаьта мехкарий Губания. Тамаран Грозненски медицински училище дийшачул тIехьагIа болх беш ба, Грозненски кооперативни техникум а яьккха болх беш я Ламара яха йиIиг а.

Дуккхача шерашка беркате къахьегаш хиннав коммунист Нохчо Ферзаули. Цунна дукха медалаш еннай. 1989 шера июнь бетта арадаьннача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тIа йоах: «Советски органашка дуккхача шерашка беркате болх барахи, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ферзаули ГIазмахьмий Нохчочоа — халкъа депутатий Арштински юрта Совета исполкома председатела».

Т. ХАШИЕВ.

ШОКЪ ЯРА ДУХЬАЛАРА МОЛХАШ

Шокъ ярах верзаве йиш йий-теш саг? Цу хаттаро, хетаргахьа, велакъажар даккха мег шун юхь тIа. Дале а, ФРГ кагирхой, дезалий, кхалнаьха, унахцIенонна гIулакхий министерстве из дош ма могга цIенхаштагIа къоастаде гIерт.

«Цхьа кулг долча бандита» (ииттта цIи тиллай укхаза игровой автоматех) рычаг дIа ца хецаш, сахьаташ дIадахьа, хIанз-хIанз аьттув баргбацар-теш яхаш, сатувсаш, карточни истолашта юхе бийсаш яха могаш бола нах ба цун «пациенташ»...

Ший керттера низ тIабербу министерствос 54 малхбузехьен-германски городашка йолча «шоашта гIо дара группашта». Цига унахошта комплексни дарба ду. Дарба дара къайленаш кепатоха лаьрхIад укх гуррахьа. ХIанз кепатеха, дIайовзийта йиш еций уж? ГIулакх миштад аьлча, хIанз а тIехьа министерстванеи, тамашне хете а, ший тайпара дарбанхой роль дIахьош болча игорни бизнеса викалаштеи юкъе ший тайпара йола соглашени оттаяь яьннаяц.

СЕМЕНОВ Александр,
ТАСС корр.

ГАЬНА БАЬННА КЪОВСАМ

Гаьннара хьадоагIаш да лохехьа вай дувцаргдар. 1977 шера Сунженски РОВД болхлой С. Хачукаев, О. Батыгов, М-Г. Темерханов керте а латташ, 29 саго кулгаш а яздаь, СССР Генеральни прокурорага жалоба язйир Орджоникидзевски станице вахача Батыгов Махьмада ИсмаIалийна духьала нахах доацар дувцаш, ши сесаг йоалаяь а ца доагIаше пенси ийдеш а ва из, аьнна.

1988 шера 10 феврале Орджоникидзевски станица ДК хилар участкови инспекторий отчет ювца бахача наьха сход. Цхьабакъда, станични Совета председатела а цун заместитела а кхоачамбанзар цох: цига а вийцар дуккхача наьха зуламаш хьагучадаьха И. Батыгов. Сходе къамаьлаш даьча цхьабараша из бехктокхаме оза веза, хьаштдале, юртара дIавахийта веза а, йоахар. Сходо соцам бир: Батыгова дош прокуратуре дIачуле, аьнна.

Прокуратурас из дош техкача гучадаьлар, И. Батыгов бехке ца хилар а цунна духьала къамаьлаш даьраш харц болга а.

1988 шера 3 августа Орджоникидзевски станица № 3 йолча школе гулийр цхьаькха сход. Из хетаяьяр Гудермесски биохимзавод хьалъяра. Бакъда, цига а И. Батыгов ца вийцача Iебалбанзар. Шоашта жалобаш язъю, яхаш, И. Батыгов кхычахьа дIавахийтар, уголовни бехктокхаме озилга дехар цар.

Iаьдалага гIолла И. Батыгов шоашта бIехве ца мегачул тIехьагIа, соахка август бетта мурдий тхьамадаша а туркхаша а чIоагIо йир из юртах дIахоадаве.

Юххера а 1988 шера 14 декабре Сунженски халкъа судо дийцар И. Батыгов доацар дийца О. Баркинхоев, А. Бекботов, М. Махлоев, Д. Чаниев, А. Темирханов, кхыбараш бехктокхаме озара дош. Суде Баркинхоева, Бекботова, Махлоева, Чаниева, кхычар мукIарал дир И. Батыгов шин сесагаца вах, ца доагIаш пенси ийду, яхаш шоаш дийцар харц хиларах, шоаш цу тайпара хIама кхы дергдац, аьнна, дош а делар.

Лакхе бийцача наха духьалара уголовни дош соцадир халкъа судо, ужи И. Батыгови тайна хилар теркал а деш.

Зуламеча гIулакхашта духьала ваьннар, моллагIча тайпара ваькха а, наха хьалхашка, юрта хьалхашка ийрча ваккха гIертараш хIанз а юхасовцаш бац. Маца чакхбаргба-хьогI бIаьхбенна из къовсам?

М. МУРДАЛОВ.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 АВГУСТ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — Мультфильмаш.

9.00 — «Они сражались за Родину» яха художественни фильм. 2-гIа сери.

10.15 — «Бена, пандар!».

10.30 — Кинорежиссераца Г. Франкаца Останкина Концертни студе вIашагIнхетар.

13.00 — Ф. Листа произведенеш дIалохх РСФСР халкъа артиста Р. Керера.

15.35 — «Каникулы Петрова и Васечкина. Обыкновенные и невероятные» яха берашта дола фильм. 2-гIа сери.

16.45 — Мехна телестудей документальни фильмай премьера.

17.25 — «...Ялхайтта шу даланзеи бокхагIеи».

18.10 — «Телеэхо». Журнал.

18.40 — Бокихийчарна долча мультфильма премьера.

18.45, 23.10 — «Тахан дунен тIа».

19.00 — «Земля души моей» яха Пятигорскера передача.

19.35 — А. Платонов. «14 красных избушек» яха К. Маркса цIерагIча Саратовски Академически драматически театра спектакль. Премьера.

21.00 — «Ха».

21.40 — Спектакла дIахододар.

23.25 — «Илли-89».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — Поэзи. П. Антокольский.

9.30 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.

10.00 — Мультфильмаш.

10.30 — «Тхо лаха долх».

11.00, 13.00, 23.10 — «Кердадараш».

11.10 — «Четыре танкиста и собака». яха художественни фильм. 18-гIа сери.

12.10 — Дунен халкъашта юкъерча конкурс лауреат М. Безверхний. (ЧIондарг).

12.30 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.

13.10 — «Встреча» яха художественни фильм.

14.15 — Документальни фильм.

15.45 — Документальни фильм.

17.00 — Информационни программа (гIалгIай меттала).

17.10 — «Доанъара тIехьа, ялата тIехьа санна» (гIалгIай меттала).

17.30 — «Без году неделя» яха художественни фильм.

18.45 — Алхан-Чуртски канала 50 шу дузаш. «Канал «Алхан-Чурт» яха телевидене Грозненски студе фильм.

19.00 — Информационно-музыкальни программа.

19.25 — Документальни фильм.

19.40 — «Есть ли выход из кризиса» яха передача.

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».

20.15 — «Арена» яха спортивни программа.

21.00 — «Ха».

21.40 — Иллюзион. «Так я пришел» яха художественни фильм. (Венгри, 1965 шу). Духхьашха.

23.20 — Волейбол. В. Н. Савина дагалоацама дунен халкъашта юкъера турнир. МаIанах. Бразиле сборни — СССР сборни.

25 АВГУСТ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — Мультфильмаш.

9.00 — «Илли-89».

10.10 — А. Платонов. «14 красных избушек» яха спектакль.

13.00 — «Даха, Лаьтта!».

15.35 — «Веселые истории» яха берашта дола фильм.

17.00 — ССР Союза Паччахьалкхен камерни оркестр.

17.25 — «Iилма: теори, эксперимент, практика».

18.10 — Интерсигнал.

18.40, 23.30 — «Тахан дунен тIа».

18.55 — «После стачки» яха Кемеровера репортаж.

19.15 — Оаш дехарах юхагойтар. Лораца-психотерапевтаца А. М. Кашпировскеца Останкина Концертни студе вIашагIнхетар.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Из хиннад... хиннад...».

22.00 — Духхьашха ЦТ экрана тIа. «Осень» яха художественни фильм.

23.45 — Документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — Iилма-довзийтара фильм.

9.20 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.

9.50 — «Потешки» яха представлени.

10.20 — Художникех дола дувцараш. А. Саврасов.

11.00, 13.00 — «Кердадараш».

11.10 — «Четыре танкиста и собака» яха художественни фильм. 19-гIа сери.

12.05 — Мультфильмаш.

12.30 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.

13.10 — «Так я пришел» яха художественни фильм.

14.40 — Ритмически гимнастика.

16.45 — Информационни программа (нохчий меттала).

16.55 — Телефильм.

17.15 — «Со — хьехархо» (нохчий меттала).

17.35 — «Назрановски района культура болхлой районни конференце итогаш» (гIалгIай меттала).

18.05 — «Граждански оборонах. Шун хаттарашта жоп лу НГIАССР ГО штаба начальника заместитела Н. Вагапова.

18.25 — Фильм реклама.

18.30 — Информационно-музыкальни программа.

18.55 — «СПТУ-3 хьех шо».

19.00 — «Шоана фу хет» (нохчий меттала). Прямой передача. Телефонаш: 22-93-92, 22-26-68, 22-01-65.

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».

20.15 — Универсиада. Дерригдунен студенчески ловзараш Баскетбол. МаIанах. СССР сборни — Канада сборни. ФРГ-ра передача.

20.55 — Реклама.

21.00 — «Ха».

21.40 — Вай бел.

22.10 — М. Мусоргский. «Борис Годунов» яхача оперера сценаш.

23.30 — НТМ. Информационни выпуск.

Хьамсара кагий нахи мехкарийи!

Н. Демина цIерагIча № 2 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-технически училища деша хьех шо ер специальносташ караерзае:

Итт класс чакхъяьккхараш:

1. Технологически установкай оператор, компрессорни машинист. Стипенди — 72 сом.
2. Химически анализа лаборант. Стипенди — 30 сом.
3. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер. Стипенди — 72 сом.
4. Электросварщик, технологически оборудованена ремонт яра вола слесарь. Стипенди — 72 сом.
5. Приборист. Стипенди — 30 сом.
6. ЭВМ оператор. Стипенди — 30 сом.
7. Столяр (мебель хьаяра лаьрхIа). Стипенди — 30 сом.

Дешара ха — 10 бутт.

БархI класс чакхъяьккхараш.

1. Технологически процессий оператор-лаборант.
2. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Счетно-вычислительни машинашта ремонт а гIулакх а дара вола электромеханик.
5. КИП-а слесарь.
6. Столяр (художественни мебель хьаяра лаьрхIа).

Дешара ха 1—2 шу.

Дешархой дерригнеца паччахьалкхено Iалашбу.

Деша овтташ ер каьхаташ эш: паспорт (ваь хиларах дола тешал), медицински справка (№ 086-у), вахача моттигера справка, характеристика, дешарах дола аттестат е тешал.

Училища адрес: г. Грозный, Индустриальни ул., 10. №№ 2, 5 йолча трамвайшца «Пожарка» яхача остановке кхаччалца ваха веза.

Телефонаш: 26-48-15, 26-48-18.

Деша дувла!

ГIишлонхочун професси — сийдолаш професси я!

«Чечингагропромстрой» яхача объединене базерча № 13 йолча профтехучилищас

Кердача дешара шера дешархой хьаэцарах хоам бу.

1. Юртбоахама гIишлон мастера,
2. Столяра-плотника,
3. Электрогазосварщика,
4. Швея-мотористка,
5. Секретарь-машинисткай,

говзал а, юкъера образовани а, цу даькъе смежни специальносташ а эца безам бола кагий нахи мехкарийи бахкар дех оаха училище.

Училище дIаэц 8—10 класс яьккха бола кагирхой.

Дешархой мах бала ца безаш кхачанца, парадни формаца, спецбарзкъашца, общежитеца Iалашбу.

Дешача хана, производственни практика чакхйоаккхаш даьккхача алапех 50 процент дешархошта дIалу.

Училище деша безам бараштa лаьрхIа училище болх беш я предметни, технически, халхара, инструментальни кружокаши спортивни секцеши. Профтехучилище чакхъяьккхарашта хержача профессех разряд ялара тешал деш йола дипломи юкъера образовани хиларах дола аттестати лу, цул совгIа, шоаш хержача профессех производстве болх бе а хьожабу уж.

ТIехдика дешаш, училище чакхъяьккхараш мехка вузашкеи техникумашкеи льготни кIийлен тIа деша баха бокъо йолаш ба.

Дешара ха: 8 класс яьккхарашта — 3 шу, 10 класс яьккхарашта — 1 шу.

Занятеш дIайолалу 1 сентябре.

Училище деша оттараштa укх тайпара документаш эш: директора цIерагIа язъяь йола заявлени, дийша хиларах дола документ (тешал е аттестат), тIеххьарча хана болх баьчара е дийшачара характеристика, медицински справка, 3х4 боарам а болаш дола 4 сурт.

Училище адрес: НГIАССР, г. Грозный, пос. Мичурина, ул. Албогачиева, 30. Училище кхаччалца № 27 йолча автобусаца «Конечная» яхача остановке кхаччалца дIаваха веза.

Хьамсара новкъостий!

Нохч - ГIалгIай АССР Паччахьалкхен филармонес 1989 шера 15 сентябре директор - худрук - конкурсни кIийлен тIа хоржаш хиларах бола хоам бу.

Хоржамашка дакъа лаца безам бараша пр. Орджоникидзе, № 101 адресагIа йолча филармоне кадрий отделе баха беза.

Телефон: 22-89-65.

Претенденташ лакхера специальни образовани йолаш хила беза.

Заявленеш укх шера 1 сентябре кхаччалца хьаийю.

Нохч-ГIалгIай АССР.

РАДИО

24 АВГУСТ, ЕРА

7.15 — Сихдалара баргал стташ.
7.25 — 7.35 — Хоамаш. Хаоттам.
7.45 — Передачай программа.
7.50 — 8.00 — Республикански газетий обзор.
8.15 — 8.45 — Искусстваца кхетам балар (нохчий меттала).
11.15 — Халкъа хьаькъала хьаст (нохчий меттала).
11.30 — Боахам лелабе цаховчар адресаш.
11.45 — 12.00 — «Ханал хьалхабаьнинараш» (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.30 — «Юрта вахар» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам
17.16 — Музыка (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «ЦхьоагIо чIоагIъе». Беседа (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 — Музыка.

25 АВГУСТ, ПIАЬРАСКА

7.15 — «Юрта Iуйренаш».
7.30 — Хоамаш. Хаоттам.
7.45 — Передачай программа.
7.50 — 8.00 — Республикански газетий обзор.
8.15 — Музей — духовни культура хранилище (нохчий меттала).
8.35 — 8.45 — Музыка.
11.15 — 12.00 — Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт (нохчий меттала)
15.15 — 15.30 — Музыка (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Юрта вахар» (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала)
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — Бек дечикпандар (нохчий меттала).

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1990 шера шоашта

«СЕРДАЛО»

газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учреждененешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тIехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковскe, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи денoшка

СФ00282. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2673.